

Nr 90

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående television;
given Stockholms slott den 2 mars 1956.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Sven Andersson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framlägges förslag rörande principerna för televisionsverksamhetens finansiering och organisation i vårt land. Därvid förordas, att samma principer som för rundradion skall gälla. Uthyrning av programtid för reklamändamål skall alltså ej få äga rum utan verksamhetens finansiering föreslås bli i princip baserad på inkomster från licensavgifter på televisionsmottagare. Målsättningen bör därvid vara att göra verksamheten självbärande. Programverksamheten föreslås skola upplåtas med ensamrätt till aktiebolaget Radiotjänst, som i samband därmed bör erhålla ett breddat intresseunderlag.

För budgetåret 1956/57 föreslås en i förhållande till innevarande budgetår något utökad programverksamhet, i princip begränsad till stockholmsområdet. Något beslut om påbörjande av utbyggnaden av ett riksnät för programförbindelserna anses ej kunna fattas f. n. En licensavgift, som för hela budgetåret skulle utgöra 75 kr., föreslås skola utgå i stockholmsområdet, och en registreringsavgift om 10 kr. för landet i övrigt. Till bestridande av utgifterna för verksamheten under nästa budgetår föreslås anslag om tillhopa 5 milj. kr.

*Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 2 mars 1956.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LINDHOLM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Andersson, fråga om *televisionen i Sverige* samt anför.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 19 januari 1951 tillkallade dåvarande chefen för kommunikationsdepartementet sex sakkunniga för att utreda frågan om televisionens införande i Sverige m. m. De sakkunniga, som antog namnet *televisionsutredningen*, har varit ledamoten av riksdagens andra kammare, andre vice talmannen A. Olsson, ordförande, kansli- rådet O. A. Berger, överingenjören hos telestyrelsen E. B. Esping, direktören i aktiebolaget Radiotjänst E. H. Mattsson, direktören i Sveriges elektro- industriförening H. G. Nyström och ledamoten av riksdagens andra kam- mare, chefredaktören O. A. Sehlstedt.

Utredningen har i november 1954 avlämnat sitt betänkande, benämnt *Televisionen i Sverige* (SOU 1954: 32).

Över betänkandet har remissutlåtanden avgivits av chefen för försvars- staben, socialstyrelsen, statens nämnd för samlingslokaler, telestyrelsen, statskontoret, riksräkenskapsverket, skolöverstyrelsen, överstyrelsen för yr- kesutbildning, kanslern för rikets universitet, överstyrelsen för de tekniska högskolorna, nationalmuseum, riksantikvarieämbetet och statens historiska museum, vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien, ingenjörsveten- skapsakademien, statens hantverksinstitut, hemmens forskningsinstitut, Kungl. dramatiska teatern, statens biografbyrå, lantbruksstyrelsen, jord- brukets upplysningsnämnd, kommerskollegium, statens handels- och indu- strikommission, medicinalstyrelsen, statens institut för folkhälsan, civilför- svarsstyrelsen, beredskapsnämnden för psykologiskt försvar, aktiebolaget Radiotjänst, Svenska teknologföreningen, Svenska stadsförbundet, Landsor- ganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO),

Svenska arbetsgivareföreningen, Kooperativa förbundet, Riksförbundet Landsbygdens folk (RLF), Sveriges lantbruksförbund, Sveriges husmodersföreningars riksförbund, Svenska röda korset, Svenska slöjdföreningen, Samfundet för hembygdsvård, Svenska naturskyddsföreningen, Svenska turisttrafikförbundet, Sveriges riksiddrottsförbund, Svenska kyrkans diakonistyrelse, Frikyrkliga samarbetskommittén, Samverkande bildningsförbunden, Arbetarnas bildningsförbund, Tjänstemännens bildningsverksamhet, Sveriges nykterhetsvänners landsförbund, Goodtemplarordens studieförbund, Riksförbundet för bildande konst, Folkrorelsernas konstfrämjande, Musikfrämjandet, Föreningen Svenska tonsättare, Svenska tidningsutgivareföreningen, Publicistklubben, Svenska försäljnings- och reklamförbundet, Svenska annonsörers förening, Auktoriserade annonsbyråers förening, Sveriges industriförbund, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, Sveriges köpmannaförbund och Sveriges grossistförbund, Svenska radioindustriföreningen, Sveriges radioservicemäns riksförbund, Svenska radiohandlares riksförbund, Riksteatern, Teatrarnas riksförbund, Svenska teaterförbundets fackorganisation, Folketshusföreningarnas riksorganisation samt slutligen — gemensamt — av sistnämnda organisation, Riksföreningen Våra gårdar, Föreningen Sveriges filmproducenter, Sveriges filmuthyrareförening, Sveriges biografägareförbund och Svenska film- och biografföreningen. Flera remissinstanser har till sina utlåtanden fogat yttranden från av dem hörda institutioner och organisationer m. m. I detta hänseende må här nämnas, att kommerskollegium hört alla handelskamrarna samt att universitetskanslern inhämtat yttrande från en lång rad akademiska institutioner.

Med skrivelse den 25 januari 1956 har *vissa av näringslivets organisationer* överlämnat ett förslag till en reguljär televisionsverksamhet, baserad på ett samarbete mellan statliga och privata intressen. Ifrågavarande skrivelse är undertecknad av Stockholms handelskammare, Svenska annonsörers förening, Svenska arbetsgivareföreningen, Svenska bankföreningen, Svenska försäljnings- och reklamförbundet, Sveriges allmänna exportförening, Sveriges grossistförbund, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, Sveriges industriförbund och Sveriges köpmannaförbund.

Över detta förslag har remissyttranden avgivits av telestyrelsen och Radiotjänst.

Jag anhåller nu att få taga upp televisionsfrågan till behandling.

Televisionsutredningens betänkande

Televisionens förutsättningar och uppgifter m. m.

Inledningsvis framhåller utredningen, att av de olika ändamål, som televisionen kan tjäna, dess användning som ett med rundradion analogt medel för masskommunikation tilldrar sig det största intresset. Det är denna form av television, som behandlas i betänkandet. Talrika exempel kan anföras

på televisionens användning för andra ändamål, s. k. specialtelevision. Sålunda nämner utredningen kontroll av olika arbetsoperationer och tekniska förlopp t. ex. vid stark hetta, vid riskmoment eller över långa avstånd; med hjälp av television kan man inspektera byggnader och andra anläggningar under vattenytan; television kan inom bankväsendet möjliggöra kontroll från olika expeditioner mot kontokort i ett centralt register; den kan utnyttjas för vetenskaplig forskning samt för undervisningsändamål så att man låter åskådare på avstånd följa operationer och demonstrationer, och slutligen nämnes att television kommer till användning i många militära sammanhang.

I ett avsnitt om televisionens *tekniska principer* behandlar utredningen bl. a. frågan om färgtelevision. Olika färgsystem har utarbetats i USA. Ett av dessa system är så beskaffat, att man med vanliga televisionsmottagare kan ta in färgsändningarna i svartvitt. För mottagning i färg fordras där emot speciella mottagare, vilka är betydligt dyrare än vanliga mottagare.

Kostnaderna för programmen blir säkerligen större vid färgsändningar. Man får nog utgå från att endast en del av televisionsprogrammen kommer att sändas i färg. Det kan enligt utredningen diskuteras, om färgen vid alla tillfällen ger ett tillskott till programmet, som motiverar de ökade svårigheterna och kostnaderna. Färgtelevision ställer även större krav på både programförbindelser och sändarapparatur än den svart-vita televisionen. En del ändringar av apparaturen blir ofrånkomliga när färgtelevisionen en gång införs, men om man vid anläggningen av programförbindelserna och sändarna gör förberedelser för kommande sändningar i färg, kan färgtelevisionen införas utan större nyinvesteringar i distributionsnätet. En svårighet vid dessa förberedelser ligger dock däri att man ännu inte har diskuterat en internationell standard för färgtelevision. Denna fråga kommer att tas upp i vederbörande internationella organ.

Som slutomdöme om färgtelevisionen anför utredningen, att tekniken ännu inte funnit sin slutgiltiga form. För vårt lands vidkommande torde färgtelevision ej kunna bli aktuell på många år.

Beträffande den svart-vita televisionen anser utredningen några betänkligheter av teknisk art, som skulle kunna motivera väntan med dess införande i Sverige, icke mera föreligga.

För närmare kännedom om vad utredningen i övrigt anför rörande televisionens tekniska sida torde få hänvisas till betänkandet.

I betänkandet lämnas vidare en redogörelse för *televisionens utveckling* i vårt land. Härutinnan må erinras om, att provsändningar pågått sedan år 1951 från sändare på tekniska högskolan i Stockholm. Sändningarna omfattade till att börja med huvudsakligen provbilder och film, men sedan Radiotjänst i juni 1954 erhållit uppdraget att anordna utbildnings- och övningsverksamhet för programproduktion i television har även mera regelbundna sändningar av s. k. levande program ägt rum.

Som bakgrund till diskussionen rörande de organisatoriska och finansiella problemen har utredningen behandlat frågan om *televisionens uppgifter och ändamål*. Mera allmänt anför utredningen härutinnan.

Att bryta ner isoleringskänslor, att skapa utgångspunkter och möjligheter för ett aktivt deltagande i samhällsarbetet på bred bas, att underlätta idéutbytet människor emellan samt att sammanföra individer från skilda miljöer och yrkesgrupper framstår som angelägna uppgifter. Härvidlag synes televisionen ha än bättre möjligheter att göra en insats än t. ex. rundradion och filmen. Utrymmet för ensidiga intresseinriktningar blir allt mindre i televisionens tidevarv. Samhällets många problem och den ständiga debatt om samhällets struktur och funktioner, som är demokratiens livsluft, kan genom televisionen bäras ut till medborgarna på ett nytt och mera givande sätt. Kultur- och upplysningsarbetet samt den religiösa eller profana uppbyggelsen likaväl som den goda förströelsen kan ta televisionen i sin tjänst.

Ur samhällets synpunkt kan således televisionen komma att tilldelas en rad viktiga uppgifter. Utgångspunkten för programskapandet måste härvid vara, att televisionen ges ett stimulerande syfte för så många som möjligt men samtidigt inriktas på kulturella och folkuppfostrande uppgifter.

Att organisert inordna televisionen inom det nuvarande samhällets ram samt att på ett berikande sätt utnyttja televisionens möjligheter utan att därmed på väsentliga punkter skada en redan existerande verksamhet inom de andliga kommunikationernas område blir en framtidsuppgift av krävande slag. Dess rätta handhavande förutsätter att de som blir ansvariga för svensk televisionstjänst med uppmärksamhet följer utvecklingen.

Utredningen har låtit vissa myndigheter, institutioner och organisationer framföra sina synpunkter och önskemål rörande programmen i en svensk televisionsverksamhet. Resultatet redovisas utförligt i betänkandet, till vilket i dessa delar torde få hänvisas.

Ett väl utbyggt nordiskt och internationellt programsamarbete är ett önskemål, som utredningen starkt understryker. När det gäller att skingra nationella fördomar och skärpa uppmärksamheten inför vad olika nationer har att erbjuda andligt och materiellt, synes televisionen ha en viktig roll att spela.

I betänkandet har diskuterats hur televisionen kan komma att påverka vissa företeelser i samhället, nämligen hemmen, folkrörelserna samt de televisionen närstående massmedierna press, film och rundradio.

I förstnämnda avseende framhålles, att televisionen i Storbritannien och USA tycks ha gett hemmen en mera central plats i familjemedlemmarnas vardagsliv än tidigare. Under förutsättning att televisionen formas till en intresseväckande andlig replikpunkt synes den kunna tillföra hemmen nya och betydelsefulla värden.

I fråga om televisionens inverkan på barn och ungdom anför utredningen, efter en redogörelse för vissa utländska undersökningar, bl. a. följande:

Man kan inte komma ifrån att det faktum att barnen tillbringar lång tid framför televisionsmottagaren utgör ett problem. Betänkligheter har yppats beträffande televisionens inverkan på skolarbetet. Den tid, som tillbringas framför televisionsmottagaren, kan vidare stjäla tid från rekreation i det fria. Av undersökningarna framgår att ungdomarna i hem med television

går senare till sängs än de gjorde när ingen televisionsmottagare fanns. Att råda bot för här antydda nackdelar får bli föräldrarnas och i någon mån skolans sak. Å andra sidan står det klart att en barnprogramtjänst i televisionen under ansvarig ledning kan komma att bli av ännu större betydelse än den nuvarande barnprogramverksamheten i rundradio. Det är uppenbart att endast barnens bästa bör vara riktlinje för barnprogrammen i television. Erforderliga ekonomiska resurser måste ställas till förfogande så att programmets kvalitet inte blir låg. Under sådana förutsättningar bör det inte finnas några principiella betänkligheter mot barnprogram i television.

Vad gäller våra folkrörelser betonar utredningen, att en kommande svensk television bör utformas med tanke på att den skall leda till stimulans och ej till förfång för desamma. Visserligen kan televisionen tänkas inverka på den mötesverksamhet, som organisationerna bedriver på det lokala planet, på så sätt att allt färre medlemmar besöker möten. Å andra sidan kan den tänkas få en stimulerande och pådrivande verkan när det gäller att tillgodose folkrörelsernas behov av närmare kontakt med medlemmarna. Beträffande kurs- och studieverksamheten finns det säkerligen anledning förutsetta, att televisionen kan tänkas positivt gripa in, om man finner de rätta formerna och kan skapa program, som stimulerar folk att söka sig vidare, program där aktivitets- och upplevelsebehovet hos människorna beaktas.

Av de kontakter utredningen haft med företrädare för folkrörelserna framgår att televisionen bedöms så, att den i samarbete med folkrörelserna bör kunna bli ett medel att höja de svenska medborgarnas andliga och materiella standard.

Vad förhållandet till pressen angår anser utredningen, att även om det framtida tidningsreportaget kan komma att ställas inför vissa problem torde allmänheten alltjämt önska få sitt mesta nyhetsstoff genom tidningarna, och dessas betydelse som opinionsbildande faktor och forum för kritik kommer säkerligen icke att minska.

Några säkra prognoser rörande televisionens inverkan på besöksfrekvensen på biograferna kan inte göras. Utredningen understryker, att vid televisionens planering de faktorer bör främjas, som innebär samverkan i stället för skadlig konkurrens mellan de båda massmedierna.

Engelska undersökningar har visat, att radiolyssnandet är den fritidssystemställning, som man mest avstår från i televisionshemmen. Någon utplåning av rundradion torde detta dock icke leda till utan snarare till en naturlig fördelning av programstoffet, helst som mycket av vad rundradion ger ej lämpar sig för televisionssändning. Utredningen understryker angelägenheten av att en intim samverkan mellan television och rundradio åstadkommes särskilt beträffande programmets planläggning, samtidigt som de båda verksamhetsgrenarna tekniskt och programmässigt måste få utvecklas fritt med hänsyn till envars speciella egenskaper.

Utredningens svar på den centrala frågan vilket ändamål det nya kommunikationsmedlet skall tjäna sammanfattas sålunda: Televisionen bör liksom rundradion ställas i samhällets, kulturens, folkbildningens och hemmens tjänst.

Principerna för finansiering och organisation

Frågan om kommersiell television

Televisionen kan tillföras inkomster genom upptagande av licensavgift på innehav av televisionsmattagare, genom försäljning av programtid eller genom en kombination av dessa båda finansieringssätt. Även andra inkomstkällor är tänkbara, t. ex. statsanslag för vissa ändamål, men kan knappast ge sådana belopp, att de är att räkna med för den allmänna verksamhetens finansiering. Enligt utredningen råder allmän enighet om att en svensk rikstelevision icke kan byggas på försäljning av programtid som enda inkomstkälla, varför licensavgift under alla omständigheter måste anlitas. Fråga blir då endast om försäljning av programtid därjämte bör utnyttjas.

Invändningar mot kommersiell television har kommit bl. a. från talesmän för intressen, vilka kan tänkas bli ekonomiskt lidande genom att reklam-pengar kanaliseras till televisionen. Utredningen finner det förklarligt att Svenska tidningsutgivareföreningen är bekymrad inför faran att en för reklam upplåten television skulle skärpa svårigheterna för de mindre tidningarna, speciellt landsortspressen.

Ett ofta återkommande spörsmål vid diskussioner om reklamens betydelse är frågan om konsumentupplysning. Utredningen framhåller, att en konsumentupplysning, som arrangeras i det dubbla syftet att sprida upplysning och att propagera för viss vara, kan komma att utformas med huvudvikten lagd på försäljningsmotivet. Av större värde för konsumenten är i allmänhet en konsumentupplysning som är helt fri från försäljningsmotiv. Att konsumentupplysningen bör beredas plats i de blivande televisionsprogrammen är självklart. Utredningen betonar, att garantier för dess objektivitet måste finnas.

Efter att ha uppehållit sig vid de problem, som är förknippade med en kontroll av själva reklamprogrammen, framhåller utredningen, att det inte är tillräckligt med en kontroll som förhindrar kränkande eller stötande televisionsreklam. Det går nämligen inte att göra gällande att enbart frånvaron av sådana inslag i programmen betyder god programkvalitet.

Utredningen påpekar vidare, att kommersiell television innebär icke endast försäljning av programtid för affärsreklam utan även försäljning till personer, organisationer, partier m. fl., som i televisionen vill propagera för religion, politik eller andra åskådningar och idéer. Som grundläggande förutsättning för televisionsverksamheten måste liksom för rundradion gälla objektiviteten och neutraliteten gentemot olika meningsriktningar. Detta i och för sig självklara förhållande blir ett besvärande problem i och med att rundradion eller televisionen öppnas för enskild propaganda för idéer och åskådningar. En kontroll som garanterar objektivitets- och neutralitetskraven kan över huvud taget inte åstadkommas.

Därjämte anför utredningen som ett skäl mot kommersiell television, att

det ur allmän rättvisesynpunkt näppeligen kan betraktas som tillfredsställande, att endast den som har råd att köpa programtid får möjlighet att begagna televisionen som propagandamedel.

Utredningen sammanfattar diskussionen så, att tidningsutgivareföreningens farhågor, kravet på en objektiv konsumentupplysning och frågan om innebörden av en kontroll av reklamprogrammen endast är detaljer i ett större sammanhang. Farhågorna kan vara obefogade och svårigheter av skilda slag kan måhända undanröjas. Problemets kärnpunkt är televisionens frihet och oberoende.

Televisionen får icke bli något självändmål. Förutsättningen för att den skall kunna fylla sin uppgift i samhällets, kulturens, folkbildningens och hemmens tjänst är enligt utredningen att televisionen får utveckla sig utan varje beroende av vare sig dem som vill göra reklam för varor och tjänster eller dem som vill propagera för speciella åskådningar eller idéer, de må nu vara religiösa, ideologiska, politiska eller av annan art. Av denna anledning avråder utredningen från försäljning av programtid som inkomstkälla för televisionen.

För att få en uppfattning om de penningmedel, som från reklamen skulle kunna tillföras televisionen, har utredningen anlitat material från två undersökningar, utförda av Svenska annonsörers förening respektive Företagsekonomiska forskningsinstitutet vid handelshögskolan i Stockholm.

Annonsörsföreningens undersökning, som gjordes år 1952 på utredningens begäran och var baserad på vissa av utredningen angivna premisser, avsåg att fastställa intresset på annonsörshåll för att begagna televisionen som reklamform samt att utreda, hur stora inkomster televisionen skulle kunna påräkna härav. Den gav till resultat, att vid 40 000 licenser omkring 7 milj. kr. torde kunna påräknas från intresserade annonsörer i betalning för sändningstid i televisionen samt 12 milj. kr. när licensantalet stigit till 400 000. Programkostnaderna beräknades till samma belopp, varför annonsörerna skulle vara villiga att totalt avsätta 14 respektive 24 milj. kr. för televisionsreklam. Föreningen underströk att undersökningen inte innebar något bindande åtagande om teckning av viss programtid eller investering av visst belopp.

Forskningsinstitutets undersökning belyser bl. a. den totala värdemässiga omsättningen i annonsbyråerna år 1949, kundstrukturen, omsättningens fördelning, inriktningen på reklamobjekt samt verksamhetens säsongsvängningar. På grundval av denna undersökning uppskattar utredningen totalvärdet av den konsumentinriktade reklam, som år 1953 var av det slag att den kunde använda televisionen som reklammedel, till 100 milj. kr.

En jämförelse mellan de båda undersökningarna anser utredningen med ganska stor sannolikhet visa, att det vid annonsörsföreningens undersökning framkomna beloppet av 24 milj. kr. vid ett licensantal av 400 000 är kalkylerat i överkant.

Rörande möjligheterna till reklaminkomster under televisionens utbyggnadsår anför utredningen i huvudsak följande.

Den grundläggande principen för varje form av reklam är att på billigaste sätt nå effektiv kontakt med största möjliga antal kunder. Detta mål kan vid en reklam i televisionen inte nås under de första åren. Naturligtvis kan det tänkas att annonsörerna skulle vilja i större utsträckning än vad som kan beräknas svara mot den omedelbara effekten, bidra till televisionens finansiering under begynnelsestadiet i förhoppning om att senare — när televisionspubliken ökat — kunna nå en större kundkrets. Någon visshet här om har utredningen emellertid inte. Från tidningsannonseringen är det ett känt faktum, att annonsörsintresset kan vara stort när en ny publikation startar. Därefter försvinner det för att återkomma först när upplagesiffran gör annonseringen attraktiv. Samma utveckling kan tänkas för televisionsreklamens del. Begränsad spridning av televisionen ger begränsad räckvidd åt reklamen och därmed också begränsat stöd åt televisionen, och detta under en period, då den som allra bäst skulle behöva ett bidrag från annan källa än den licensinkomsterna utgör.

Sammanfattningsvis konstaterar utredningen, att televisionen med hög grad av sannolikhet inte kan påräkna något kontinuerligt ekonomiskt stöd av betydelse från televisionsreklamen under uppbyggnadsåren. Uppgifterna rörande reklamens bidrag till televisionens finansiering vid en mera allmänt spridd television är alltför osäkra för att några ekonomiska kalkyler skulle kunna byggas därpå. Det är först när televisionen fått en stor spridning och följaktligen blivit ett billigt reklammedel som reklaminkomster kan påräknas kontinuerligt och i rikligare mängd. Vid den tidpunkten har emellertid en licensbetalad television nått fram till en så fast ekonomisk grund, att reklaminkomsterna inte behövs för verksamhetens finansiering.

Några skäl av ekonomisk art, vilka motiverar ett frångående av utredningens principiella inställning mot kommersiell television, har utredningen således ej kunnat finna.

Programverksamhetens handhavande

För att televisionen skall kunna fullgöra sin uppgift i samhällets, kulturrens, folkbildningens och hemmens tjänst fordras enligt utredningen, att programverksamheten ställs under samhälleligt och kulturellt ansvarsmedveten ledning. Endast därigenom skapas garantier för att programmen blir utformade i en anda, som samhället som helhet kan acceptera. Inom rundradion har programverksamheten med ensamrätt uppdragits åt Radiotjänst. Denna ordning har visat sig innebära en garanti för ett riktigt fullgörande av rundradions allmäntjänst. Enligt utredningens mening vore det inte försvarligt att för televisionens del underlåta att dra nytta av erfarenheterna från rundradion. Då man inte kan visa att ensamrätten där kan ersättas med en annan och bättre ordning bör motsvarande lösning eftersträvas för televisionen. Utredningen förordar därför, att televisionens programverksamhet med ensamrätt uppdras åt *ett* företag.

Vid sidan av detta enda programföretag får inte finnas någon vare sig lokalt eller riksomfattande bedriven programverksamhet, som riktar sig till

allmänheten. Rikstelevisionens tekniska apparat får därför inte användas för annan *programverksamhet* än den televisionsföretaget bedriver. Däremot må den upplåtas för annan verksamhet, om denna låter sig förena med programföretagets. De televisionsanläggningar av skilda slag, som kan komma att koncessioneras, får inte, vare sig lokalt eller riksomfattande, utnyttjas för en till allmänheten riktad programverksamhet.

Utredningen understryker, att ensamrätt inte är detsamma som åsiktsmonopol. Inom rundradion — och detsamma bör gälla för televisionen — är uppdraget att bedriva programverksamhet tidsbegränsat. Redan häri ligger en garanti mot missbruk. Härtill kommer att det avgörande inflytande, som inom företagets ledning tillförsäkrats det allmänna, garanterar såväl verksamhetens objektivitet och vederhäftighet som neutraliteten gentemot olika åskådningar och meningsriktningar.

Utredningen föreslår alltså att för televisionen skall gälla samma principer som nu gäller i fråga om rundradion. Dessa principer anser utredningen vara av så avgörande betydelse för den kommande utvecklingen, att det är ofrånkomligt att statsmakterna redan före televisionens införande i vårt land tar ställning till desamma.

Med utgångspunkt från utredningens uppfattning att programverksamheten med ensamrätt bör upplåtas å ett företag kan två alternativ komma i fråga. Det ena innebär att ett fristående programföretag inrättas och det andra att televisionens och rundradions programverksamhet samordnas inom ett och samma företag. Det sistnämnda alternativet finner utredningens majoritet avgjort erbjuda de största fördelarna.

Som skäl framhålles, att Radiotjänst under sin trettioåriga verksamhet genom ständigt experimenterande funnit vägar och normer för sin funktion som offentligt organ i samhällets och hemmens tjänst. En konkret samverkan har etablerats med samhällliga, vetenskapliga och konstnärliga institutioner, folkrörelser, religiösa samfund, politiska partier etc. De erfarenheter, som därvid har vunnits, och de kontakter, som knutits, bör med fördel kunna utnyttjas även för televisionens räkning. Därjämte erbjuder ett sammanförande av televisionens och rundradions verksamheter icke obetydliga ekonomiska fördelar genom den möjlighet detta ger till gemensamt utnyttjande av administrativ, kameral och produktionsteknisk organisation. Vidare kan gemensamma avtalsförhandlingar föras med artister och andra medverkande i programmen, författare, tonsättare, anställd personal m. fl. Det bör ej förbises att konkurrens mellan flera programföretag i ett land som vårt med begränsade personalresurser måste leda till besvärande kostnadsutveckling för både televisionen och rundradion. Slutligen kommer det kontaktsystem, som Radiotjänst redan byggt upp med motsvarande företag utomlands, att avsevärt underlätta inledandet av önskvärt internationellt programutbyte för televisionen, helst som rundradion och televisionen utomlands i allmänhet rymms inom ett och samma företag.

Programföretagets organisation

Det nya programföretaget bör enligt utredningen byggas upp med Radiotjänst som grundval. Radiotjänst är organiserat i bolagsform. Aktierna ägs av pressen och radioindustrien med ca två tredjedelar respektive en tredjedel av aktiestocken. Aktiekapitalet är f. n 540 000 kr., vilket är det högsta belopp som enligt bolagsordningen är tillåtet. Bolagets styrelse består av ordförande och sex övriga ledamöter jämte sex suppleanter för de sistnämnda. Bolagsordningen lämnar möjlighet till en utökning av antalet ledamöter från sex till åtta. Ordföranden utses av Kungl. Maj:t. Av styrelsens övriga ledamöter och suppleanter utser Kungl. Maj:t halva antalet och bolagsstämman den andra hälften. Ledamöterna och suppleanterna skall enligt bolagsordningen representera kulturella och samhällseliga intressen samt administrativ, ekonomisk och teknisk sakkunskap.

Utredningen erinrar om, att 1935 års riksdag med anledning av ifrågasatt statsinlösen av aktierna i bolaget uttalade sig för att den privata bolagsformen skulle bestå (rskr. 1935: 336). Vad som därvid förekom liksom erfarenheten av den utveckling, som därefter ägt rum, talar enligt utredningen för att den privata bolagsformen bibehålles även efter televisionens tillkomst.

Ehuru utredningen inte betvivlar att bolaget i dess nuvarande form kan utnyttjas även för televisionen, så anser den dock att tillkomsten av en ny och omfattande arbetsuppgift gör en breddning av intresserepresentationen i företaget önskvärd. Denna breddning kan lämpligen åstadkommas genom att vissa organisationer inbjuds att teckna aktier i bolaget. Organisationer, som därvid anses böra ifrågakomma, är Frikyrkliga samarbetskommittén, Föreningen Sveriges filmproducenter, Landsorganisationen, Samverkande bildningsförbunden, Sveriges industriförbund, Sveriges lantbruksförbund och Sveriges nykterhetsvänners landsförbund.

Utredningen anser inte, att man vid ökningen av aktiekapitalet bör eftersträva att tillföra företaget något större kapital. Ökningen bör således begränsas till vad som kan finnas lämpligt för att åstadkomma en breddning av intresserepresentationen.

Pressens majoritetsställning i bolaget behöver inte göras beroende av breddningen av intresserepresentationen. Som skäl för en viss majoritetsställning för pressen anföres att den i egenskap av opinionsbildande organ är representativ för aktualitetspräglade skiftningar i folkmeningen.

Frågan om aktiekapitalets storlek och fördelningen av aktieposterna samt de juridiska formaliteterna i samband med ändringen av bolagsbildningen bör enligt utredningen upptas till avgörande först sedan statsmakterna tagit ställning till förslaget om breddning av intresserepresentationen.

Breddningen av intresseunderlaget bör kombineras med en ökning av styrelseledamöternas antal från sju i den nuvarande styrelsen till elva i den blivande. Av antalet styrelseledamöter bör Kungl. Maj:t utse fem jämte ordföranden och bolagsstämman de återstående fem. Suppleanternas antal bör

bestämmas till åtta, av vilka Kungl. Maj:t och bolagsstämman utser hälften var. Utredningen förutsätter, att samråd äger rum mellan Kungl. Maj:t och bolagsstämman vid valet av styrelseledamöter och suppleanter. Därigenom ökas möjligheterna för en allsidig intresserepresentation i ledningen för företaget.

Programföretagets interna organisation bör lämpligen utformas så, att det under en företagschef finnes fyra huvudavdelningar, nämligen en för rundradio, en för television, en för administrativa och kamerala ärenden samt en teknisk avdelning. Cheferna för dessa avdelningar bildar tillsammans med företagschefen företagets direktion.

Liksom programverksamheten inom rundradion granskas i efterhand av radionämnden, vilken består av 24 av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter, bör enligt utredningen televisionens programverksamhet underkastas en liknande granskning. På grund av radionämndens allsidiga sammansättning och den relativt begränsade arbetsuppgiften torde den med fördel även kunna granska televisionsprogrammen.

Programdistributionens handhavande m. m.

Televisionsverksamhetens programdistribution är en till alla delar rent teknisk uppgift. Inom rundradion handhas motsvarande verksamhet helt av televerket. Att detta verk även bör få i uppdrag att ombesörja televisionens programdistribution motiveras speciellt av det förhållandet, att televisionen i betydande utsträckning och med avsevärd kostnadsbesparing kan komma att begagna gemensamma förbindelser med såväl rundradion som telefonen. Televisionens årskostnader blir dessutom lägre, om den organisation och erfarna personal utnyttjas, som televerket redan har landet runt för liknande arbetsuppgifter.

Som en särskild gren av televisionsverksamheten kan slutligen räknas inkasserandet av licensavgifter från innehavare av televisionsmottagare. Även denna uppgift kan lämpligen ombesörjas av televerket, som redan handhar radions licensavgifter.

Utbyggnadsplaner och kostnader

Programproduktionen

Programmen framställs antingen i därför byggda studiolokaler eller på tillfälliga upptagningsplatser, där reportagebilar med televisionsutrustning upptar programmen, vilka därefter medelst mobila radiolänkar överförs till studion för vidare distribution till sändarstationerna. För filmade televisionsprogram krävs speciell apparatur. Program från utlandet kan erhållas antingen genom direktöverföring via ett kabel- eller radiolänknät eller genom film.

Programproduktionen måste på ett tidigt stadium decentraliseras i så stor

omfattning som möjligt. Innehållet i programmet bör hämtas från hela landet. Att låsa fast programproduktionen t. ex. enbart till Stockholm är sålunda ej tillfredsställande. På grund av televisionens produktionsmässiga krav kan man emellertid inte sikta mot en lika genomgående decentralisering av verksamheten som den som präglar den svenska rundradion. Man får i stället i skälig omfattning slå in på den vägen att produktionscentralerna personellt och tekniskt utrustas så, att effektiva produktionsenheter kan dirigeras till de upptagningsplatser i landet, där de vid de aktuella tillfällena behövs. Som lämplig lösning av decentraliseringsproblemet föreslår utredningen, att fasta produktionsplatser upprättas, förutom i Stockholm, i Malmö och Göteborg samt på lämpliga platser i Norrland. Dessa bör kompletteras genom att rörliga produktionsenheter uppsättes och samarbete prövas med bildleverantörer utanför programföretaget, så att program kan upptagas överallt där så erfordras. Härvid kan med fördel samordning ske med rundradions provinsorganisation.

För televisionens programverksamhet är sändningstidens längd av stor betydelse. Redan vid den reguljära verksamhetens start måste programmen bjuda på sådant innehåll och vara av sådan omfattning till tiden, att de ger åskådaren ett skäligt utbyte. Högsta möjliga programkvalitet måste eftersträvas; förlängning av sändningstiden får inte ske på bekostnad av intresseväckande kvalitet hos programmen.

I anslutning till dessa synpunkter och med ledning av utländska erfarenheter har utredningen kommit till den uppfattningen, att en sändningstid av 15 timmar per vecka är lämplig under det första stadiet av en reguljär programtjänst. Som nästa etapp bör 25 timmar per vecka eftersträvas. Utvecklingen från 15 till 25 timmar per vecka bör ske successivt, varvid såväl ekonomiska och tekniska faktorer som programstoffets åtkomlighet blir avgörande. Av vikt är också att hålla uppsikt över vilka önskemål från allmänhetens sida som kan förverkligas inom ramen för olika sändningstider. Det är inte möjligt att redan nu exakt ange tidsperioden för utvecklingen från 15 till 25 timmar per vecka, men utredningen framhåller att den bör vara så kort som möjligt. I kostnadskalkylerna har gjorts antagandet, att denna tidsperiod blir minst två år.

Rörande en ytterligare utökning av sändningstiden anför utredningen i huvudsak följande.

Flera synpunkter kan läggas på utvecklingen av sändningstiden till 35 timmar per vecka. Redan nu kan man förutse att programkällorna inom ett så begränsat språkområde som det svenska blir i hög grad ansträngda i ett sådant läge. Man kan också fråga sig om det ens på längre sikt är önskvärt att syfta mot en sändningstid, som skulle innebära ett fem timmar-långt televisionsprogram per dag vid sidan av de parallella rundradioprogrammen.

Å andra sidan kan man betrakta frågan om sändningstiden ur ren service-synpunkt: det finns vid en längre sändningstid flera möjligheter att välja vad man vill se och höra. Önskemålet om en större valfrihet kan bli bättre tillgodosett med två samtidigt program. En sådan utveckling har utredningen emellertid inte tagit upp till behandling.

Även om utredningen av här nämnda skäl inte utan vidare anser en så lång sändningstid som 35 timmar per vecka vara efterträvansvärd, har dock i kalkylerna räknats med en sådan utveckling.

Utredningen har låtit Radiotjänst kostnadsberäkna två alternativ för sändningstidens utveckling. Det ena — sändningsplan A — omfattar 15 timmar per vecka under första och andra året efter den reguljära televisionsverksamhetens start och 25 timmar per vecka fr. o. m. det tredje året. Det andra alternativet — sändningsplan B — omfattar dessutom 35 timmar per vecka fr. o. m. sjätte året. Till jämförelse anges att den ungefärliga sändningstiden per vecka hösten 1954 är i Danmark 8, Frankrike 40, Italien 30, Storbritannien 40 och Västtyskland (NWDR) 24 timmar.

Kostnadsberäkningen ger vid handen att de totala investeringskostnaderna för programproduktionen omfattande lokaler, dock icke nybyggnader, samt apparatur vid de tre olika programetapperna avseende 15, 25 och 35 timmars sändning i veckan kommer att uppgå till 8,2 respektive 1,8 och 2,8 milj. kr. Angivna kostnader för första programetappen, under vilken de fasta produktionsplatserna i Stockholm, Göteborg och Malmö upprustas, fördelar sig på envar av dessa med 4 respektive 2 och 2,2 milj. kr.

Som normal livslängd kan anses 10 år för ifrågavarande lokalinredningar samt 5 år för apparaturen, motsvarande en årlig avskrivning med 10 % respektive 20 % av det investerade bruttokapitalet.

Programproduktionens årskostnader, omfattande kapital-, personal- och produktionstekniska driftkostnader samt direkta programkostnader, har vid de tre programetapperna beräknats till 9,9 respektive 14,7 och 20,3 milj. kr. per år, motsvarande 12 700, respektive 11 300 och 11 200 kr. per timme.

Utredningen understryker, att många okända och osäkra faktorer spelar in vid kostnadsberäkningen, varför det är svårt att åstadkomma en helt tillförlitlig kalkyl.

Programdistributionen

Medan programproduktionen måste koncentreras till ett fåtal platser, erfordras för programmens distribution ett stort antal sändarstationer spridda över hela landet. Dessa måste via ett nät av programförbindelser anslutas till de olika produktionsplatserna.

Vid en europeisk konferens i Stockholm 1952 antogs en plan för fördelning av sändarkanaler för television på frekvensbanden I och III inom ultrakortvågsområdet (stockholmsplanen). Planen omfattar kanaler för sammanlagt 700 televisionsstationer, av vilka Sverige tilldelats 50. Av kartan (fig. 1) framgår stationernas placering och deras beräknade försörjningsområden. Utredningen understryker, att stockholmsplanen måste bedömas som ett första utkast till en frekvensplan, som kommer att bli föremål för periodisk översyn och revision.

Drygt 90 % av Sveriges befolkning bor inom stationernas försörjningsområden. För de områden, som icke täcks av planen, blir det nödvändigt att bygga ett antal supplementära relästationer med lokala räckvidder.

Kungl. Maj:ts proposition nr 90 år 1956

Telestyrelsen har på utredningens begäran kostnadsberäknat ett distributionsnät — programförbindelser och sändarstationer — utbyggt med de 50 i stockholmsplanen ingående televisionsstationerna. Beräkningarna avser två utbyggnadsalternativ, det ena på nio och det andra på fjorton år. Telestyrelsen anser, att en utbyggnadstakt i enlighet med 14-årsplanen mera motsvarar de resurser i olika hänseenden, bl. a. i fråga om materiel och personal, som kan ställas till förfogande för projektets genomförande.

Utredningen rekommenderar för sin del, att 9-årsplanen i princip läggs till grund för utbyggnaden och att denna fullföljes i den takt de tekniska och personella resurserna samt tillgången på investeringsmedel medger.

Den ordning, i vilken de olika sändarstationerna beräknas kunna färdigställas vid de båda utbyggnadsalternativen samt det antal innevånare enligt för årsskiftet 1950—51 gällande befolkningsciffror, som därvid varje år erhåller möjlighet till televisionsmottagning, framgår av tabell I.

Tabell 1. Alternativa utbyggnadsplaner för televisionens distributionsnät

Utbyggnadsår	Stationer	Invånare inom stationernas försörjningsområden (1 000-tal)	
		tillskott under året	summa
<i>9-årsplanen</i>			
1	Stockholm, Uppsala	1 243	1 243
2	Gävle, Linköping, Norrköping, Nässjö	888	2 131
3	Borås, Göteborg, Hälsingborg, Hörby, Malmö	1 540	3 671
4	Bollnäs, Borlänge, Mora, Skövde, Sundsvall, Västervik, Västerås	1 009	4 680
5	Bäckefors, Karlstad, Sveg, Vänersborg, Örebro, Östersund	667	5 347
6	Dorotea, Emmaboda, Halmstad, Motala, Sunne, Uddevalla, Visby, Växjö	703	6 050
7	Arvidsjaur, Härnösand, Lycksele, Skellefteå, Stensele, Vännäs, Örnköldsvik	280	6 330
8	Boden, Haparanda, Luleå, Sollefteå, Varberg	207	6 537
9	Gällivare, Kalmar, Karlskrona, Kiruna, Pajala, Ånge	68	6 605
<i>14-årsplanen</i>			
1	Stockholm, Uppsala	1 243	1 243
2	Norrköping	390	1 633
3	Borås, Göteborg, Nässjö	981	2 614
4	Hälsingborg, Hörby, Malmö	838	3 452
5	Gävle	223	3 675
6	Halmstad, Skövde, Sundsvall	643	4 318
7	Bollnäs, Härnösand, Örnköldsvik	136	4 454
8	Emmaboda, Vännäs, Västerås, Växjö	654	5 108
9	Borlänge, Skellefteå	183	5 291
10	Boden, Bäckefors, Haparanda, Karlstad, Luleå, Sunne, Örebro	763	6 054
11	Mora, Sollefteå, Sveg, Uddevalla, Vänersborg, Östersund	234	6 288
12	Arvidsjaur, Dorotea, Lycksele, Stensele, Visby, Västervik	239	6 527
13	Gällivare, Kiruna, Pajala	58	6 585
14	Kalmar, Karlskrona, Linköping, Motala, Varberg, Ånge	20	6 605

Kostnaderna för sändarstationerna har beräknats från tre olika utgångspunkter. Den ena innebär en kombination av televisionsstationerna med nuvarande rundradionätet; den andra att televisionsstationerna byggs helt fristående från rundradionätet; den tredje innebär en kombination av stationer för television och ultrakortvågsrundradio. I sistnämnda fall har endast televisionens andel i kostnaderna medtagits i beräkningarna. Kalkylerna har baserats på att stationerna skall byggas med dubbla sändarutrustningar och halvautomatisk drift.

För de i Stockholmsplanen upptagna 50 stationerna beräknas de totala investeringskostnaderna till 78,4 milj. kr. vid kombination med nuvarande rundradionät, 82,2 milj. kr. byggda fristående samt 65,3 milj. kr. vid kombination med ultrakortvågsradio. Årskostnaderna utgör respektive 15,9, 16,2 och 15,0 milj. kr. Avskrivningstiden har därvid förutsatts till 20 år för byggnader o. d. samt 10 år för radioutrustning, kablar och antenner.

Då frågan om utbyggnad av ultrakortvågsstationer för rundradio vid tidpunkten för betänkandets framläggande ännu inte var avgjord av statsmakterna, har utredningen i sina fortsatta kalkyler räknat med en utbyggnad i kombination med nuvarande rundradionät.

För programförbindelserna kan användas antingen koaxialkablar eller radiolänkar. Båda dessa slag av förbindelser kan byggas antingen för enbart television eller för television i kombination med telefon, telegraf, programöverföring för rundradio m. m.

För televisionen enbart är radiolänk den billigaste lösningen av förbindelseproblemet. Hur lösningen i praktiken kommer att te sig för olika förbindelsesträckor blir beroende på särskilda utredningar i de speciella fallen rörande trafikbehov för television och telefon etc. Därefter fördelas kostnaderna på de olika trafikslagen i förhållande till deras utnyttjande av förbindelsen. Televisionen får dock inte belastas med högre andel av kostnaderna än vad en radiolänk enbart för television skulle ha kostat.

Med denna utgångspunkt har ett radiolänknät lagts till grund för kostnadsberäkningen. Förbindelserna har förutsatts skola göras dubbelriktade och vändbara. Omfattningen av hela programförbindelsenätet har beräknats till 4 870 km. Investeringskostnaderna uppskattas till 16 400 kr. per km eller totalt för hela nätet till 79,9 milj. kr. Den genomsnittliga årskostnaden för programförbindelsenätet uppskattas till 2 200 kr. per km eller totalt för hela nätet till 10,7 milj. kr. Därvid har vid beräkningen av anläggningskapitalets avskrivning tillämpats samma principer, som för sändarstationerna.

Televisionsverksamhetens sammanlagda kostnader

Televisionsverksamhetens totala investerings- och årskostnader för programproduktion och programdistribution enligt respektive kostnadsberäk-

ningar har sammanställts i tabellerna 2 och 3. Bland investeringskostnaderna har medtagits erforderliga ersättningsinvesteringar för anläggningarnas och apparaturens förnyande. För att den totala investeringen varje år skall kunna direkt utläsas har däremot inga avdrag gjorts för värdet av slopade anläggningar.

Tabellerna har för enkelhetens skull begränsats till att avse programproduktion enligt sändningsplan A.

Tabell 2. Investeringskostnader i milj. kr. för televisionsverksamheten

Ut- bygg- nads- år	Investering (anslag)			Summa under året	ackumu- lerad	Avsättning till värdeminsk.- konto		Investerings- bemyndigande	
	Pro- gram- produk- tion	Pro- gram- förbin- delser	Sändar- stationer			under året	ackumu- lerad	under året	ackumu- lerat
<i>9-årsplanen</i>									
1	8,2	1,6	3,1	12,9	12,9	—	—	12,9	12,9
2	—	7,4	6,9	14,3	27,2	1,9	1,9	12,4	25,3
3	1,8	7,9	5,9	15,6	42,8	3,1	5,0	12,5	37,8
4	—	12,4	12,3	24,7	67,5	4,5	9,5	20,2	58,0
5	—	12,7	9,5	22,2	89,7	6,6	16,1	15,6	73,6
6	6,7	9,3	12,6	28,6	118,3	8,2	24,3	20,4	94,0
7	—	12,3	11,6	23,9	142,2	10,2	34,5	13,7	107,7
8	1,4	7,5	7,4	16,3	158,5	12,0	46,5	4,3	112,0
9	—	9,0	8,9	17,9	176,4	13,3	59,8	4,6	116,6
10	—	—	—	—	176,4	14,7	74,5	— 14,7	101,9
11	8,2	1,0	2,3	11,5	187,9	14,7	89,2	— 3,2	98,7
12	—	4,5	4,4	8,9	196,8	14,7	103,9	— 5,8	92,9
13	1,8	4,8	4,1	10,7	207,5	14,7	118,6	— 4,0	88,9
14	—	7,6	7,9	15,5	223,0	14,7	133,3	0,8	89,7
<i>14-årsplanen</i>									
1	8,2	1,6	3,1	12,9	12,9	—	—	12,9	12,9
2	—	2,4	2,1	4,5	17,4	1,9	1,9	2,6	15,5
3	1,8	6,0	5,0	12,8	30,2	2,2	4,1	10,6	26,1
4	—	5,2	3,1	8,3	38,5	3,4	7,5	4,9	31,0
5	—	1,6	2,1	3,7	42,2	4,1	11,6	— 0,4	30,6
6	6,7	5,2	6,2	18,1	60,3	4,5	16,1	13,6	44,2
7	—	3,0	4,6	7,6	67,9	5,4	21,5	2,2	46,4
8	1,4	5,2	6,9	13,5	81,4	6,0	27,5	7,5	53,9
9	—	7,6	3,8	11,4	92,8	7,0	34,5	4,4	58,3
10	—	12,1	12,0	24,1	116,9	7,9	42,4	16,2	74,5
11	8,2	7,9	10,4	26,5	143,4	9,8	52,2	16,7	91,2
12	—	13,6	12,3	25,9	169,3	11,3	63,5	14,6	105,8
13	1,8	10,0	9,7	21,5	190,8	13,3	76,8	8,2	114,0
14	—	8,1	6,1	14,2	205,0	14,7	91,5	— 0,5	113,5

Tabell 8. Årskostnader i milj. kr. för televisionsverksamheten

Utbyggnadsår	Programproduktion	Programdistribution		Summa programdistr.	Summa årskostnader
		Programförbindelser	Sändarstationer		
<i>9-årsplanen</i>					
1	8,3	0,1	0,6	0,7	9,0
2	9,9	0,6	1,8	2,4	12,3
3	14,3	1,7	3,4	5,1	19,4
4	14,6	3,1	5,4	8,5	23,1
5	14,5	4,8	7,7	12,5	27,0
6	14,6	6,4	10,0	16,4	31,0
7	14,6	7,8	12,2	20,0	34,6
8	14,6	9,2	14,0	23,2	37,8
9	14,6	9,9	15,4	25,3	39,9
10	14,5	10,9	16,1	27,0	41,5
11	14,6	10,7	15,9	26,6	41,2
12	14,6	10,5	15,8	26,3	40,9
13	14,6	10,5	15,7	26,2	40,8
14	14,6	10,5	15,7	26,2	40,8
<i>14-årsplanen</i>					
1	8,3	0,1	0,6	0,7	9,0
2	9,9	0,4	1,2	1,6	11,5
3	14,3	0,9	2,1	3,0	17,3
4	14,6	1,7	3,1	4,8	19,4
5	14,5	2,3	3,7	6,0	20,5
6	14,6	2,6	4,5	7,1	21,7
7	14,6	3,2	5,5	8,7	23,3
8	14,6	3,7	6,7	10,4	25,0
9	14,6	4,5	7,6	12,1	26,7
10	14,5	5,8	9,2	15,0	29,5
11	14,6	7,2	11,3	18,5	33,1
12	14,6	8,4	13,3	21,7	36,3
13	14,6	9,8	15,0	24,8	39,4
14	14,6	10,5	16,5	27,0	41,6

Licensintäkter och driftresultat

Såsom i ett föregående avsnitt redovisats har utredningen avrått från att försäljning av programtid anlitas som inkomstkälla för svensk television. Utredningen anser sig ej heller böra i finansieringskalkylerna ta med några inkomster av statsanslag för speciella ändamål men rekommenderar statsmakterna att, när det blir aktuellt med statsanslag för undervisningsändamål inom rundradion, överväga samma anordning för televisionens del. Utredningens kalkyler bygger alltså på licensavgift på televisionsmottagare som enda inkomstkälla för televisionen.

Som underlag för beräkningen av licensutvecklingen har utredningen använt en av Industriens utredningsinstitut på utredningens begäran gjord undersökning om bl. a. den svenska marknads efterfrågan på televisions-

mottagare. Institutets licensprognos för licensutvecklingen omfattar de sju första åren efter televisionens införande. Den bygger på följande av utredningen angivna förutsättningar, nämligen att televisionsnätet utbyggs enligt en viss plan på sju år, att programtiden är minst 25 timmar per vecka, att programkvaliteten är liknande BBC's, att priset på televisionsmottagare är 1 500 kr. plus 100 kr. för antenn, att licensavgiften är 75 kr. per år samt att goda möjligheter erbjuds att finansiera apparatköpen genom avbetalning.

I rapporten över undersökningen framhåller institutet inledningsvis svårigheten att göra en prognos, när denna icke kan stödjas på inhemskt erfarenhetsmaterial. Endå användbara metod är då att överföra utländska erfarenheter till egna landet. Institutet har härvid funnit televisionsutvecklingen i England mest lämpad att läggas till grund för den svenska prognosen. Medelvärde har tagits av den årliga ökning i antalet apparatinnehavare per 1 000 innevånare, som skedde inom London- och Midlandsstationernas respektive försörjningsområden under de första sju åren med reguljär sändning. Genom att applicera sålunda erhållna relativtal på den sjuåriga utbyggnadsplanen har institutet fått fram en prognos för apparatanskaffningen i Sverige under samma tidsperiod.

Rimligheten av prognosen har prövats på olika sätt, bl. a. genom jämförelse med utvecklingen för andra varaktiga konsumtionsvaror såsom bilar, radioapparater, tvättmaskiner etc.

Televisionsutredningen anser sig böra ifrågasätta, om ej de till grund för prognosen liggande engelska medelvärdena är för höga för svenska förhållanden men har likväl i brist på annat material stannat för att lägga institutets prognos till grund för sina beräkningar. Utredningen påpekar även, att avvikelserna i utredningens förslag i förhållande till förutsättningarna för institutets undersökning — bl. a. 15 timmars sändningstid per vecka i stället för 25 under de två första åren — kan tänkas påverka prognosen i negativ riktning. Verkningarna är dock så svårbedömbara, att utredningen avstått från att söka ge ett siffermässigt uttryck för dem.

Institutets serie av relativtal för licensutvecklingen har av utredningen kompletterats till att omfatta en 15-årsperiod. Med hjälp av den utsträckt prognosen har sedan en uppskattning gjorts av det totala licensantalet i landet under varje sändningsår t. o. m. det fjortonde, då 925 000 apparater väntas vara i bruk, om televisionen utbygges enligt 9-årsplanen eller 792 000 vid en utbyggnad enligt 14-årsplanen.

Med ledning av sålunda erhållna årssiffror har licensinkomsterna beräknats för tre avgiftsalternativ, nämligen 50, 80 och 100 kr. Genom att slutligen sammanställa därvid framkomna värden med televisionsverksamhetens beräknade årskostnader, har utredningen fått fram de olika driftsresultat, som kan förväntas av de tre avgiftsalternativen. Resultatet i vad det avser sändningsplan A kan avläsas i tabell 4. Antalet licenser för de olika åren kan i 10 000-tal direkt utläsas i kolumnen för inkomster vid en licensavgift av 100 kr.

Tabell 4. Beräknat driftresultat i milj. kr. av televisionsverksamheten under de första 14 åren.

Verksamhetsår	Inkomster vid en licensavgift av			Utgifter	Underskott resp. överskott vid en licensavgift av:					
	50 kr.	80 kr.	100 kr.		50 kr. verksamhetsåret		80 kr. verksamhetsåret		100 kr. verksamhetsåret	
					ackumulerat	ackumulerat	ackumulerat	ackumulerat		
<i>9-årsplanen</i>										
1	0,6	1,0	1,2	9,0	— 8,4	— 8,4	— 8,0	— 8,0	— 7,8	— 7,8
2	1,9	3,0	3,7	12,3	— 10,4	— 18,8	— 9,3	— 17,3	— 8,6	— 16,4
3	4,1	6,5	8,1	19,4	— 15,3	— 34,1	— 12,9	— 30,2	— 11,3	— 27,7
4	7,1	11,4	14,2	23,1	— 16,0	— 50,1	— 11,7	— 41,9	— 8,9	— 36,6
5	10,9	17,4	21,7	27,0	— 16,1	— 66,2	— 9,6	— 51,5	— 5,3	— 41,9
6	15,4	24,6	30,7	31,0	— 15,6	— 81,8	— 6,4	— 57,9	— 0,3	— 42,2
7	20,5	32,8	41,0	34,6	— 14,1	— 95,9	— 1,8	— 59,7	6,4	— 35,8
8	25,7	41,1	51,4	37,8	— 12,1	— 108,0	3,3	— 56,4	13,6	— 22,2
9	30,9	49,4	61,8	39,9	— 9,0	— 117,0	9,5	— 46,9	21,9	— 0,3
10	35,3	56,5	70,6	41,5	— 6,2	— 123,2	15,0	— 31,9	29,1	28,8
11	39,1	62,6	78,2	41,2	— 2,1	— 125,3	21,4	— 10,5	37,0	65,8
12	42,1	67,4	84,2	40,9	1,2	— 124,1	26,5	16,0	43,3	109,1
13	44,5	71,2	89,0	40,8	3,7	— 120,4	30,4	46,4	48,2	157,3
14	46,3	74,0	92,5	40,8	5,5	— 114,9	33,2	79,6	51,7	209,0
<i>14-årsplanen</i>										
1	0,6	1,0	1,2	9,0	— 8,4	— 8,4	— 8,0	— 8,0	— 7,8	— 7,8
2	1,6	2,6	3,2	11,5	— 9,9	— 18,3	— 8,9	— 16,9	— 8,3	— 16,1
3	3,2	5,1	6,4	17,3	— 14,1	— 32,4	— 12,2	— 29,1	— 10,9	— 27,0
4	5,4	8,6	10,8	19,4	— 14,0	— 46,4	— 10,8	— 39,9	— 8,6	— 35,6
5	8,1	13,0	16,2	20,5	— 12,4	— 58,8	— 7,5	— 47,4	— 4,3	— 39,9
6	11,4	18,2	22,7	21,7	— 10,3	— 69,1	— 3,5	— 50,9	1,0	— 38,9
7	15,0	24,0	30,0	23,3	— 8,3	— 77,4	0,7	— 50,2	6,7	— 32,2
8	18,9	30,2	37,8	25,0	— 6,1	— 83,5	5,2	— 45,0	12,8	— 19,4
9	22,8	36,4	45,5	26,7	— 3,9	— 87,4	9,7	— 35,3	18,8	— 0,6
10	26,6	42,6	53,2	29,5	— 2,9	— 90,3	13,1	— 22,2	23,7	23,1
11	30,3	48,4	60,5	33,1	— 2,8	— 93,1	15,3	— 6,9	27,4	50,5
12	33,7	53,9	67,4	36,3	— 2,6	— 95,7	17,6	10,7	31,1	81,6
13	36,9	59,0	73,7	39,4	— 2,5	— 98,2	19,6	30,3	34,3	115,9
14	39,6	63,4	79,2	41,6	— 2,0	— 100,2	21,8	52,1	37,6	153,5

Utredningen anser målet för televisionsverksamheten ekonomiskt sett böra vara att göra verksamheten självbärande. Detta bör innefatta en skyldighet för televisionen att inom rimlig tid återbetala de belopp som erfordras för att täcka driftunderskottet under en övergångstid. En sådan återbetalning bör ha skett inom den period kalkylerna omfattar, d. v. s. fjorton år.

Kalkylerna visar att dessa villkor inte kan uppfyllas om licensavgiften sätts till 50 kr. Vid en licensavgift av 80 kr. har televisionen fullgjort sina förpliktelser under tolfte året vid sändningsplan A och under trettonde året vid sändningsplan B, varefter rörelsen lämnar jämförelsevis stora årliga överskott. Vid en licensavgift av 100 kr. blir motsvarande tid tionde året för båda sändningsplanerna. Även om de beräknade inkomsterna för avgifts-

alternativet 100 kr. på grund av att relativtalen är för höga har blivit större i kalkylerna än vad som verkligen kan tänkas bli fallet, anser utredningen att avkastningen efter återbetalningsperioden är för hög för att denna avgift skall kunna betraktas som skälig. Mot detta kan visserligen invändas att intet hindrar att man till en början tar ut 100 kr. för att sedermera, när ekonomin det tillåter, sänka avgiften. Utredningen tror emellertid att en lägre begynnelseavgift är att föredra.

Utredningen förordar till följd härav att licensavgiften fastställs till 80 kr. för år, samt att den på grund av sin relativa storlek uppdelas på fyra betalningsterminer.

Apparatanskaffningens samhällsekonomiska verkningar

En 17-tums televisionsmottagare betingar ett pris av 1 600—1 700 kr. i inköp; en 21-tums mottagare kostar 2 000—2 200 kr. Årskostnaderna för televisionsmottagarna blir i förstnämnda fallet 486 kr. och i sistnämnda fallet 572 kr. I dessa kostnader ingår då kapitalkostnaderna med 210 respektive 260 kr., driftkostnaderna med 196 respektive 232 kr. och licensavgiften i bägge fallen med 80 kr.

För klarläggande av de samhällsekonomiska konsekvenserna av televisionens införande i vårt land har Industriens utredningsinstitut i sin tidigare nämnda undersökning belyst storleken av de importbehov och investeringsanspråk, som direkt föranleds av efterfrågan på televisionsmottagare under en utbyggnadsperiod av ca sju år. Utredningsinstitutet framhåller att undersökningens analyser, som på de flesta punkter givits formen av siffermässiga räkneexempel, på grund av en rad olika osäkerhetsfaktorer uppenbarligen inte kan uppfattas som ett exakt uttryck för de samhällsekonomiska konsekvenserna av televisionens införande.

Av det i betänkandet utförligt redovisade resultatet av institutets undersökningar må här relateras följande.

Med hänsyn till produktions- och avsättningsförhållandena i utlandet anser utredningsinstitutet, att man kan vänta en exportoffensiv, när televisionen kommer i gång i Sverige. Den svenska industrien kan emellertid tillverka mottagare, som tekniskt sett väl kan mäta sig med andra länders. Från kapacitetssynpunkt finns tämligen goda förutsättningar för en svensk tillverkning, men det kan ifrågasättas, om den svenska radioindustrien kan med framgång konkurrera med utländska tillverkare. Från industrihåll har man starkt understrukit, att kostnadssituationen i Sverige kommer att utgöra ett allvarligt problem för den inhemska produktionen. Institutets kalkyler har gjorts upp enligt två alternativ: att svenskbyggda mottagare svarar för 50 respektive 75 % av hela antalet.

Den totala importen av televisionsapparater och delar därtill jämte viss sekundär import beräknas under den första sjuårsperioden utgöra i genomsnitt ca 30 milj. kr. per år, vilket i stort sett motsvarar de senaste årens import av radioapparater och delar därtill. För att belysa den samhällsekonomiska innebörden härav kan nämnas, att den totala svenska importen under 1953 uppgick till över 8,1 miljarder kr.

Investeringsanspråken för produktion och distribution av televisionsmotta-

gare samt för serviceorganisationer under en sjuårsperiod uppskattas till 25 à 40 milj. kr., d. v. s. 4 à 7 milj. kr. per år. I förhållande till de totala investeringarna inom svensk industri — som 1952 uppgick till ca 2 450 milj. kr. — rör det sig uppenbarligen om mycket obetydliga belopp.

Det totala arbetskraftsbehovet för tillverkning och distribution av televisionapparater skulle kunna anges till inemot 2 000 man vid den första sexårsperiodens slut. Under de första åren är givetvis nyrekryteringsbehovet vida lägre. De sammanlagda anspråken på arbetskraftsresurserna måste således betecknas som ganska ringa kvantitativt sett. Uteslutet är dock inte att det kan bli svårt att rekrytera specialiserad teknisk personal.

Televisionens start

Utredningen räknar med, att ett års förberedelse tid behövs före televisionens reguljära start.

Under detta förberedelseår bör den av Radiotjänst påbörjade utbildnings- och övningsverksamheten fortsättas och utvidgas. Tiden för sändning till allmänheten bör successivt stegras för att närma sig de för startåret föreslagna 15 timmarna per vecka. Detta förutsätter anskaffning av produktionsapparat under förberedelseåret. Under detta år måste förberedelser likaledes vidtas för programdistributionen.

Någon licensavgift skulle inte tas ut under förberedelseåret. Däremot kan en mindre registreringsavgift för televisionsmottagare övervägas.

Enligt utbyggnadsplanerna skall televisionssändare först anläggas i Stockholm och Uppsala. Utredningen föreslår att dessa sändare utförs provisoriskt under förberedelseåret och att provisoriska sändare samtidigt anordnas i Göteborg och Malmö. Därigenom skulle televisionsverksamheten kunna sättas i gång samtidigt på dessa platser. Arrangemanget kommer inte att medföra några kapitalförluster, då den sändningsapparat, som anskaffas, sedermera kan flyttas till andra stationer.

Då programförbindelser inte är färdiga mellan Stockholm, Göteborg och Malmö vid den reguljära televisionsverksamhetens start, måste programverksamheten till att börja med läggas upp efter andra linjer än som blir fallet vid en utbyggd television. Programproduktionen måste få en mera lokal prägel. Detta utesluter emellertid inte att programmen i de tre städerna samordnas och att stationerna utnyttjar varandras produktion.

Medelsbehovet för den televisionsverksamhet, som sålunda föreslagits skola påbörjas under förberedelseåret, har utredningen beräknat till 4 milj. kr. för investeringar i programproduktionen, till 2,5 milj. kr. för investeringar i programförbindelser och sändarstationer, till 4,8 milj. kr. i årskostnader för programproduktionen samt till 0,3 milj. kr. i årskostnader för programförbindelser och sändare.

Sättet för medelsanvisning

Utredningen anser det ligga närmast till hands att i vanlig ordning bestrida televisionens investeringsutgifter genom investeringsanslag på kapi-

talbudgeten under televerkets fond samt att på driftbudgeten ta upp anslag för drift- och kapitalkostnader. Investeringsanslagen bör därvid avskrivast enligt gällande regler.

En annan möjlighet är att för televisionens samtliga utgifter eller vissa av dem inrätta en särskild lånefond. Motivet för en sådan anordning skulle vara att televisionen efter viss tid blir självförsörjande och kan återbetala sin skuld. Utredningen anser att denna utväg bör tas under övervägande.

Enligt utredningens uppfattning skulle det vara beklagligt, om viktiga investeringsbehov inom televerket skulle få stå tillbaka för televisionen eller omvänt. Utredningen anser därför, att de anslag televisionen behöver bör läggas utanför den investeringsram, som må komma att fastställas för televerket.

Särskilt yttrande

Två ledamöter av utredningen, herrar *Esping* och *Nyström*, har avgivit ett gemensamt särskilt yttrande.

Reservanterna framhåller, att en sändningstid under den reguljära televisionens första stadium av 15 timmar per vecka är för kort för att motsvara allmänhetens berättigade förväntningar. En genomsnittlig sändningstid av 25 timmar per vecka, som snarast möjligt ökas till 35 timmar, är den kortaste man med förhoppning om framgång för svensk television kan diskutera.

Reservanterna erinrar om att en av förutsättningarna för prognosen för televisionsutvecklingen var, att sändningstiden redan från början skulle vara 25 timmar i veckan. En så radikal minskning som till 15 timmar måste ge en betydligt ogynnsammare televisionsutveckling än den, som förutsatts i kalkylerna, och borde ha motiverat en justering av kalkylerna på basis av de ändrade förutsättningarna.

En förlängning av programtiden med 10 timmar per vecka eller med ca 500 timmar per år torde med den av utredningen angivna timkostnaden för programproduktionen medföra en totalökning av kostnaderna för denna med ca 5 milj. kr. per år. En sådan kostnadsökning kunde synas orimlig om skattemedel vore den enda finansieringsmöjligheten. Så är emellertid ingalunda förhållandet. Reservanterna erinrar om att från flera håll uttryckts önskemål om att få hyra distributionsnätet för sändningar av allmän och kommersiell art. De framlägger en kalkyl för att belysa vad 500 timmar kommersiella program per år skulle betyda ekonomiskt för televisionen. Av denna framgår att utgifterna för annonsörerna betydligt understiger de belopp, som ställts i utsikt av Svenska annonsörers förening. Reservanterna anser att de bidrag — i form av såväl ökad sändningstid som pengar — som de kommersiella programinslagen representerar är så stora, att de kan bli av avgörande betydelse för televisionen och därför inte kan avvisas. I ett senare utvecklingsskede kan bidragen ge möjlighet till en

sänkning av licensavgiften eller helt eller delvis finansiera ett dubbelprogram.

Vad de principiella synpunkterna angår delar reservanterna inte majoritetens pessimism beträffande möjligheterna att bemästra de svårigheter, som kan uppstå i samband med en kommersiell programverksamhet, och hänvisar till att kommersiellt finansierade televisionsprogram accepterats i andra länder, t. ex. Australien, Italien, Kanada och Storbritannien. Om en upplåtelse av distributionsnätet för kommersiella programinslag göres tidsbegränsad och om verksamheten exempelvis organiseras på liknande sätt som i Storbritannien — d. v. s. med säkerställande av kontinuerliga sändningar och ett mångsidigt program under anvisad sändningstid samt med rådgivande kommittéer för program med religiöst, kulturellt och folkbildande innehåll, för annonsering av varor och tjänster, för barnprogram etc. — så föreligger betryggande garantier mot missbruk.

Reservanterna är av den uppfattningen, att resultatet av praktiska försök bör avvaktas, innan frågan om kommersiella program avgörs och föreslår att kommersiell television skall prövas under förberedelseåret och den första tvåårsperioden.

I fråga om organisationen anser reservanterna, att televisionen bör få utvecklas utan något som helst beroende av rundradion. De accepterar dock majoritetens förslag att Radiotjänst skall svara för den reguljära programverksamheten under två förutsättningar. Den ena är att ett i förhållande till Radiotjänst helt fristående programföretag bildas, som får hyra distributionsnätet för sändningar av huvudsakligen kommersiell natur. Den andra förutsättningen är att breddningen av intresseunderlaget i Radiotjänst kommer till stånd och att detta sker med lika fördelning av aktieintresset.

Slutligen framhåller reservanterna, att även deras principiella inställning hindrar dem att instämma i förslaget att Radiotjänst tillförsäkras ensamrätt till produktion av televisionsprogram avsedda för allmänheten. De erinrar om att det finns riklig tillgång på sändningskanaler, långt utöver behovet för en rikstelevision, och framhåller att det vore olyckligt och hämmande för utvecklingen, om de naturtillgångar, som sändningskanalerna utgör, inte finge användas.

Remissyttrandena över betänkandet

Frågan om televisionens införande. Alla remissinstanser på ett undantag när har ställt sig positiva till televisionens införande i vårt land.

I många yttranden betonas angelägenheten av att en reguljär televisionsverksamhet snarast möjligt kommer till stånd.

Sålunda framhåller *kollegienämnden vid tekniska högskolan i Stockholm*, att vi redan väntat vida längre på televisionen än som motsvarar vårt lands tekniska, ekonomiska och kulturella standard. *Industriförbundet* anser, att det är i och för sig försläppligt, om statsmakterna, så ansträngda som våra

materiella resurser i nuvarande läge är, tvekar att redan nu anvisa medel för ett televisionsnät. Å andra sidan måste framhållas, att ett längre dröjsmål skulle kunna vålla allvarliga svårigheter för radioindustrien och radiohandeln. Dessa branscher har redan under väntetiden lidit åtskilligt avbräck. Av större betydelse är emellertid att ju längre televisionens start fördröjs, desto svårare blir det för de svenska industriföretagen att inhämta det försprång, i tekniskt och ekonomiskt hänseende, som utländska konkurrenter med redan tryggad avsättning på sina hemmamarknader under tiden kan skaffa sig. Även *radioindustriföreningen* framhåller det bekymmersamma läge, som radioindustrien skulle komma i om televisionens start uppsköttes. Därutöver påpekar föreningen, att radio, radar, television och andra apparater inom elektronikområdet för varje dag får allt större betydelse för samhället. Det är därför på lång sikt ur landets synpunkt en livsfråga, att man på detta alltmer viktiga område har en slagkraftig svensk specialindustri, som kan ligga i täten i fråga om forskning och nykonstruktioner och vara konkurrenskraftig i sin produktion. För att kunna finansiera dessa arbeten måste som bas finnas en tillverkning av standardprodukter i stora serier. Utan en stor produktion av televisions- och radiomottagare kommer därför den svenska radioindustrien icke att i längden kunna fylla den för svenskt näringsliv och för det svenska försvaret nödvändiga uppgiften som utvecklings- och konstruktionsinstans för och leverantör av apparater och utrustningar inom elektroteknikområdet.

Liknande synpunkter framförs av *köpmannaförbundet*, *grossistförbundet*, *Sveriges radiohandlares riksförbund*, flera av *handelskamrarna*, *arbetsgivareföreningen* och *Studieförbundet Medborgarskolan*.

Chefen för försvarsstaben anför, att det från såväl det samlade som det militära psykologiska försvarets synpunkt finns stort intresse för att televisionsverksamheten kommer till stånd. Tillkomsten av television innebär vidare ett tillskott i teleförbindelserna av stort värde för det totala försvaret. *Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar* anför liknande synpunkter. Enligt *civilförsvarsstyrelsen* framstår det som ett önskemål, att televisionen inom rimlig tid når så stor spridning som möjligt.

I en del av de positiva yttrandena har uttalats betänkligheter med tanke på att det inom andra områden av samhällslivet finns angelägna behov, som man icke anser sig kunna tillgodose.

Sälunda erinrar *kommerskollegium* om att det i dagens läge icke är möjligt, att tillgodose alla krav på investeringar. Som exempel på angelägna frågor, som kan konkurrera med televisionen om investeringsutrymmet, nämner kollegiet frågan om högertrafiken, vattenvårdsfrågan, undanröjande av bostadsbristen samt tillgodoseende av allmänhetens krav på telefönförbindelser. Ur dessa synpunkter är det naturligt att tanken på att införa television i vårt land väcker betänkligheter; uppenbarligen finns det andra uppgifter som borde äga företräde. Betänkligheterna skulle emellertid i stort sett försvinna — framhåller kollegium — därest ett införande av tele-

vision kunde antas medföra en minskad efterfrågan av varor och tjänster på andra håll. Denna fråga torde vara mycket svår att besvara. Av vissa utländska erfarenheter vill det emellertid synas som om televisionens införande icke skulle nämnvärt påverka svenska folkets konsumtionsvanor i övrigt. Kollegium bedömer det såsom sannolikt att den största posten bland utgifterna, nämligen allmänhetens inköp av televisionsmottagare, icke kommer att i nämnvärd mån begränsa annan konsumtion. Även om sålunda skäl kan anföras mot att i dagens läge landets resurser utnyttjas för införande av television, bör detta icke leda till att man från det allmännas sida motsätter sig att så sker. Även Sverige bör komma i åtnjutande av de obestridliga fördelar som televisionen kan erbjuda.

Liknande tankegångar återfinns i yttrandena från *skolöverstyrelsen*, som särskilt betonar behoven på skolväsendets och den högre utbildningens område, *vitthets-, historie- och antikvitetsakademien, riksantikvarieämbetet*, och *statens historiska museum*, vilka framhåller statsmakternas sparsamhet i fråga om de högre kultur- och bildningsorganen, universitet, bibliotek, museer m. m., *Sveriges husmodersföreningars riksförbund*, som pekar på den husliga utbildningens behov, *Kooperativa förbundet*, som understryker angelägenheten av en avvägning mot rationaliseringsfrämjande investeringar, *lantbruksförbundet*, som erinrar om bl. a. vatten- och avloppsfrågan och vägväsendets behov, samt *diakonistyrelsen, handelskamrarna i Stockholm* och *Karlstad* och *filmbranschens organisationer*.

Det avstyrkande yttrandet har avgivits av *statskontoret*. Ämbetsverket konstaterar, att televisionens införande skulle ställa anspråk på avsevärda kapitalinvesteringar från statens sida. Även vissa påfrestningar av inflationsdrivande art måste uppkomma på samhällsekonomin i övrigt med hänsyn till det höga priset på televisionsapparater och det särskilda arbetskraftsbehovet bl. a. för serviceändamål. Några jämförelser mellan skäligheten av dessa ekonomiska insatser och andra angelägna ändamål i samhället har icke verkställts av utredningen. Enligt statskontorets mening bör televisionens införande icke få företräde framför andra viktiga ändamål, vilka i rådande samhällsekonomiska läge icke kan tillgodoses.

Tekniska förutsättningar. Mot utredningens slutsatser om de tekniska förutsättningarna har inte rests några invändningar.

Frågan om färgtelevisionen har berörts i några yttranden. Enligt *teknologföreningen* skulle det säkerligen vara oklokt att från början införa färgtelevision i Sverige. De stora merkostnader denna tillägs vidare medför synes icke motiverade för vår del. Utvecklingen kommer säkerligen att medföra att tilläggskostnaderna för färg går ned. Det för dagen viktiga är att det teoretiskt och experimentellt visats, att man kan bygga ut ett televisionssystem som det för Sverige accepterade till färgsändning med relativt måttliga tilläggskostnader för sändare och programöverföring, utan att befintliga mottagare blir oanvändbara; de kan alltfört ta de svart-vita sändningar, som säkerligen länge kommer att dominera även efter införandet av färg-

sändningar, men även färgsändningarna, ehuru givetvis med återgivning i svart-vitt. *Telestyrelsen* framför liknande synpunkter. *Ingenjörsvetenskapsakademien* och *kollegienämnden vid Chalmers tekniska högskola* understryker betydelsen av att man vid utbyggnaden av överföringssystemet siktar på färgtelevision.

Uppgifter och ändamål. Utredningens uttalande om målet för televisionsverksamheten — att televisionen bör ställas i samhällets, kulturens, folkbildningens och hemmens tjänst — har i regel vunnit anslutning bland remissinstanserna, även om *socialstyrelsen* inte är ensam om sin åsikt att anledning torde saknas att närmare stanna vid denna ganska allmänt hållna programförklaring.

Tidningsutgivareföreningen uttalar förhågor för att målsättningen leder till en överdimensionering av programverksamhetens informativa-pedagogiska uppgifter, varemot föreningen framhåller de rena förströelseprogrammets stora betydelse. Liknande tankegångar uttalas av *publicistklubben* och *radiohandlarnas riksförbund*. *Lantbruksstyrelsen* ifrågasätter huruvida en så bred målsättning går att fullfölja i en svensk televisionsverksamhet, där programtiden måste bli tämligen begränsad. Lägges i sådant fall alltför stor vikt vid de kulturella och folkupplysande uppgifterna, riskeras att televisionen ej får den allmänna spridning utredningen räknat med, medan omvänt önskan att trygga spridningen kan fresta programledningen att ge underhållningsprogrammen alltför stort företräde.

Den kraftigaste kritiken mot utredningens målsättning framföres av de organisationer för huvudsakligen *handeln* och *industrin*, som anser, att däri förbisetts det vitala intresse näringslivet har av att televisionen öppnas för varureklam.

Beträffande televisionens inverkan på hemmen anser *hemmens forskningsinstitut* och *Sveriges husmodersföreningars riksförbund*, att utredningen i viss mån övervärderat televisionens betydelse för familjelivet. Även om den onekligen åstadkommer samläng i hemmen kring mottagarapparaten, föreligger en påtaglig risk att den går negativt ut över den levande samvaron i familjen, hotar barnens friluftsliv, läxarbete och sömn samt upptar en allmän tendens till passivitet. *Skolöverstyrelsen*, som även berör dessa faror, framhåller, att de i görligaste mån bör motverkas bl. a. genom att programmen utformas så att barnen icke ägnar dem alltför stor del av sin fritid.

I frågan om televisionens återverkan på föreningslivet och folkrörelsernas i denna form bedrivna arbete uppger *Sveriges nykterhetsvärnars landsförbund* och *Frikyrkliga samarbetskommittén*, att de helt delar utredningens relativt optimistiska tro att televisionen härvidlag kommer att bli en stimulerande faktor. *Statens nämnd för samlingslokaler*, *RLF* och *Folketshusföreningarnas riksorganisation* hyser däremot farhågor för att televisionens införande kommer att så menligt inverka på mötesdeltagandet, att en ytterst allvarlig föreningskris följer. I yttrandena understry-

kes också angelägenheten av att befarade ogynnsamma verkningar målmedvetet motarbetas främst genom att televisionsprogrammen utformas så att de ger direkt impuls till aktivt deltagande i rörelsernas arbete.

Vad angår förhållandet till pressen biträder *tidningsutgivareföreningen* utredningens uppfattning, att televisionen knappast kommer att i större mån påverka vare sig allmänhetens läsvanor eller tidningarnas arbetssätt.

Beträffande televisionens förhållande till filmen, framhåller *filmbranschens organisationer*, att en regelbunden televisionsverksamhet måste åtminstone första tiden föranleda en så kraftig nedgång i publikfrekvensen, att en kris för såväl filmproducenter som filmdistributörer och biografägare följer. Samverkan mellan televisionen och filmen i syfte att så vitt möjligt begränsa dessa följder är därför synnerligen önskvärd. I vilken utsträckning filmens produktionsapparat kan ställas till förfogande för televisionens programverksamhet, torde främst bero på huruvida den senare kommer att få sådana ekonomiska resurser, att den kan betala filmindustrins mycket höga produktionskostnader. Filmbranschen är icke beredd att ställa sina spelfilmer till televisionens förfogande, enär den har ett vitalt ekonomiskt intresse av att dessa ej på ett publikkonkurrerande sätt visas utanför biograferna. Däremot kan samarbete väl tänkas ske beträffande t. ex. journalbilder. Blir utländska filmer disponibla för sändning i television, bör offentliga visningar på lämpligt sätt begränsas.

Beträffande förhållandet mellan television och rundradio diskuteras i remissyttrandena främst frågan om vilkenderas utbyggnad, som bör ges företräde i händelse begränsad tillgång på investeringsmedel skulle nödvändiggöra ett sådant ställningstagande. Enligt *Radiotjänsts* mening bör ingendera eftersättas utan samtidig utbyggnad ske, då detta medger en rationell samordning av uppgifterna. *Telestyrelsen* liksom *diakonistyrelsen*, *LO*, *tidningsutgivareföreningen* och *Arbetarnas bildningsförbund* anser däremot beslutad utbyggnad av rundradion för sändningar per tråd och ultrakortvåg vara av högre angelägenhetsgrad.

Ytterligare må nämnas, att många remissinstanser från sina särskilda utgångspunkter diskuterat televisionens programuppgifter och exemplifierat dessa från sina respektive verksamhetsområden.

Frågan om kommersiell television. Huruvida försäljning av programtid förreklamändamål bör tillåtas eller ej, är den fråga, som föranlett de skarpaste meningsbrytningarna. Av de remissinstanser, som uttryckligen tagit ställning till denna fråga, går följande på utredningens linje — alltså mot kommersiell television — nämligen *skolöverstyrelsen*, *rektorsämbetena vid Stockholms högskola* och *karolinska institutet*, *hemmens forskningsinstitut*, *statens institut för folkhälsan*, *handelskammaren för Örebro och Västmanlands län*, *Radiotjänst*, *folkskoleinspektörernas förbund*, *diakonistyrelsen*, *Frikyrkliga samarbetskommittén*, *Kooperativa förbundet*, *LO*, *Arbetarnas bildningsförbund*, *Godtemplarordens studieförbund*, *Nationaltemplarordens studieförbund*, *Sveriges nykterhetsvänners landsförbund*, *Folkrörelsernas konstfräm-*

jande, tidningsutgivareföreningen, Folketshusföreningarnas riksorganisation och filmintressenternas organisationer.

I dessa yttranden åberopas väsentligen samma skäl, som de av utredningsmajoriteten anförda.

Flera remissinstanser framhåller, att om annonsörer skall betala vissa program de helt naturligt eftersträvar att få dessa så publiklockande som möjligt, varigenom popularitetssynpunkter torde på ett icke önskvärt sätt bli bestämmande för programmets utformning. Härigenom leder kommersiell television till en lägre kvalitativ nivå. Kontroll av programmen skulle medföra stora svårigheter och likväl inte kunna i nämnvärd grad inverka på programmets kvalitet. I bästa fall skulle man kunna hindra direkt olämpliga programslag. Uttalanden av denna eller liknande innebörd har avgivits av *rektorn vid Stockholms högskola, Radiotjänst, Frikyrkliga samarbetskommittén, sagda handelskammare* — som framför allt anser angeläget, att televisionen icke skall få användas som ett åsiktsspridande programmedel — och *tidningsutgivareföreningen*. Sistnämnda förening tillägger, att även framförande av fristående reklambudskap i den reguljära sändningen, i vilken uppehåll därför med jämna mellanrum i så fall måste göras för dessa, torde i hög grad strida mot det svenska folkets önskemål. Jämförelse med pressreklamen kan härvid icke ske, ty i tidningarna är annonserna klart avgränsade, så att den som ej är intresserad lätt kan undgå att läsa dessa. *Statens institut för folkhälsan*, som särskilt beaktat problemets mentalhygieniska sida, förklarar att det slag av väldirigerad men ur uppfostringssynpunkt ofta undermåliga kommersiella underhållningsprogram, som dominerar den amerikanska televisionen, bl. a. medför fara, att allmänheten i så hög grad binds vid sina mottagare, att hem och umgängesliv förändras samt mera intresseväckande samvaro människor emellan försvåras.

Hemmens forskningsinstitut understryker särskilt svårigheterna för objektiv konsumentupplysning att komma till sin rätt i en television, som jämsides sänder kommersiell varureklam, enär åskådarna i sådant fall ofta har svårt att rätt bedöma programmets olika karaktär i detta avseende.

Enligt några remissinstanser medför den stora kostnaden för televisionsreklam, att endast de största annonsörerna, företrädesvis inom konsumtionsvaruindustrin, kan utnyttja densamma medan alla småföretag är dömda att utestängas. Detta är ur allmän rättvisesynpunkt föga tillfredsställande. Denna synpunkt betonas av *Sveriges nykterhetsvänners landsförbund*, som anser att intressen rakt motsatta de ideella folkrörelsernas kan bli dominerande vid kommersiell television, samt *tidningsutgivareföreningen*.

LO och Folketshusföreningarnas riksorganisation hävdar, att det blir konsumenterna av de reklamerade varorna, som — exempelvis genom prishöjningar — får betala kostnaderna för den kommersiella televisionen. Sistnämnda organisation anser det mera rättvist, att de som använder television ensam får betala kostnaderna för densamma.

Godtemplarordens studieförbund menar, att reklam i televisionsprogrammen i stor utsträckning kommer att gälla varor av lyxkaraktär och att den, då den kan väntas verka med kraftigt suggererande medel, kommer att allvarligt motverka den fostran till ekonomisk besinning, som samhället söker främja.

Ytterligare framhålls i ett par yttranden, bl. a. från *tidningsutgivareföreningen*, att några mer slutgiltiga erfarenheter av kommersiell television icke kan antas föreligga förrän televisionen nått ett visst utbyggnadsstadium. Den svenska allmänhetens reaktion inför den televisionsreklam, som skulle kunna

tänkas förekomma under en försökstid, torde ge föga vägledning för ett bedömmande av opinionens inställning till sådan reklam av mer definitivt slag. Först då skulle reklamköparna ha möjlighet att i full utsträckning använda sändningstiden. Det skulle alltså knappast vara möjligt att, sedan kommersiell television en gång försöksvis införts, fatta ett definitivt beslut i en för de kommersiella intressena oförmånlig riktning.

I ett par yttranden understrykes utredningens uttalande att annonsörernas intresse för ekonomiska bidrag till televisionen under uppbyggnadsåren är relativt vagt dokumenterat.

Kooperativa förbundet anser, att den föreslagna korta sändningstiden för programmet kunde i sig själv ha motiverat förslag om åtminstone ett experiment med sändarnätets uthyrning för kommersiell reklam från utredningens sida. Förbundet är fullt medvetet om de vidsträckta möjligheter, som föreligger särskilt för stora, med omfattande kapitaltillgångar utrustade företag att genom i stor skala anlagda reklamkampanjer skapa en goodwill för sina produkter, som inte motsvaras av dessas ev. kvalitetsföreträdaren. Å andra sidan kan anföras, att i det fall reklam, som inte strider mot konventionella grundregler för god reklam, på en eller annan grund avvisas av ett publicitetsmedium, då vänder sig till ett annat och alltså i varje fall finner vägen till den publik den önskar påverka.

Skulle en på lämpligt sätt övervakad kommersiell reklam under ett antal år kunna bidra till uppbyggandet av ett i sin reguljära sändningsverksamhet samhälls- och kulturintresset effektivt tjänande, finansiellt bärkraftigt televisionsföretag, borde denna, åtminstone som ett tidsbegränsat experiment, knappast kunna avvisas enbart på grund av principiella resonemang berörande reklamens ekonomiska verkningar.

Det finns emellertid enligt förbundet vid sidan av de överväganden, som föranlett utredningen att avvisa kommersiell reklam, andra skäl att bortse från reklam i televisionen. Förbundet har då i åtanke ett intensivare utnyttjande av nätet i form av förlängd sändningstid för reguljära programuppgifter, som kan påräkna särskilt intresse för folkrörelsernas breda massor. En utsträckning av sändningstiden för dessa behov skulle sannolikt åstadkomma en sådan omedelbar attraktion på licenstagare, att finansieringen med licensavgifter — måhända t. o. m. lägre än de av utredningen ifrågasatta — bleve rimligt säkerställd redan under den första uppbyggnadsperioden.

Till förmån för kommersiell television — i regel för en försöksperiod enligt reservanternas förslag — uttalar sig *socialstyrelsen, telestyrelsen, statskontoret, kollegienämnderna vid de tekniska högskolorna, lantbruksstyrelsen, kommerskollegium, elva handelskammare, arbetsgivareföreningen, RLF, Svenska slöjdföreningen Sveriges husmodersföreningars riksförbund, Samfundet för hembygdsvård, Studieförbundet Medborgarskolan, Svenska försäljnings- och reklambund, Svenska annonsörers förening, Auktoriserade annonsbyråers förening, teknologföreningen, industriförbundet, köpmannaförbundet, grossistförbundet, hantverks- och småindustriorganisationen, radioindustri-föreningen, radiohandlarnas riksförbund, teaternas riksförbund och Svenska teaterförbundets sackorganisation*. Av dessa hävdar dock *arbetsgivarföreningen, köpmannaförbundet och grossistförbundet*, att endast varureklam bör få förekomma och alltså ej åsiktsspridande reklamverksamhet.

I många av ifrågavarande yttranden framhålles, att kommersiell television snarare medför en höjning än en sänkning av den allmänna programkvaliteten. Förutom att större ekonomiska resurser kan disponeras i de reguljära sändningarna, ligger det främst i annonsörernas eget intresse, att deras egna program göres så bra som möjligt, för att säkerställa ett reklamvärde, som lönar de höga sändningskostnaderna. I ett yttrande sägs, att de kommersiella inslagen skulle utgöra en välbehövlig motvikt mot den kulturella likriktning, som en television enligt utredningens riktlinjer skulle medföra. I ett annat utlåtande hävdas att ett avståndstagande från kommersiell television skulle innebära ofrihet och bundenhet till vissa former. Kommersiell television kan ordnas i sådan form, att annonsörerna ej erhåller något som helst inflytande över själva programskapandet. Pressen erbjuder härvidlag ett gott exempel, där den redaktionella delen hållits helt fri från annonsörsintressen. Även en jämförelse med annonsfilmer på biograferna åberopas. Internationella handelskammarens grundregler för god reklam skulle kunna tjäna till ledning för utformningen av en kontroll av de kommersiella programmen. Tankegångar liknande de nu redovisade återfinnes särskilt i yttrandena från *annonsörsföreningarna*, representanter för *handel och industri* samt *lantbruksstyrelsen* och *RLF*.

I synnerhet annonsörsorganisationerna understryker även starkt den betydelse, som televisionsreklamen kan få för det svenska näringslivet. Härvidlag påpekas, att de reklammedel, som för närvarande står till buds i vårt land, till följd av näringslivets kraftiga utveckling blivit så ansträngda, att ett ytterligare sådant påtagligen behövs. Dessutom fordras för distributionsapparatens fortgående rationalisering en ökad och förbättrad reklam. Televisionen erbjuder här nya möjligheter, inte minst genom att varudemonstrationen kan föras direkt in i hemmen och samtidigt nå en stor publik. Detta gör kommersiell television till en synnerligen effektiv och ändå till följd av den stora räckvidden billig reklamform. Såväl direkt som indirekt med distributionsapparatens rationalisering skapar den utrymme för prissänkningar, vilka liksom den snabbare spridningen av nya varor den befördrar ytterst kommer konsumenterna till godo i form av höjd levnadsstandard.

Ett par remissinstanser framhåller svårigheterna, särskilt i konsumentupplysande program, att undvika reklambetonade moment.

I några yttranden understryker man betydelsen av att televisionens upplysningsverksamhet genom reklaminslag öppnas för stimulerande konkurrens och fri framställning av motstridiga synpunkter. Syftet bör vara att lära åskådarna själva ta ställning och göra sitt val, ej att skydda dem för annan påverkan än den som officiellt sanktioneras.

Uttalanden i denna riktning görs bl. a. av *teknologföreningen*, som därjämte hävdar, att utredningens inställning till frågan om reklam i stor utsträckning baserats på ett till synes otillräckligt erfarenhetsmaterial från andra länder. Av de 36 länder, där televisionsverksamhet finns eller planeras, har endast 13 accepterat en reklamfri dylik. Av dessa 13 länder får 8 betraktas som diktatoriskt styrda med från Sverige helt skilda former för opinionsbildning.

Några remissinstanser uttalar farhågor för, att en reklamfri television kan innebära svårigheter i det internationella programsamarbetet med länder, som har kommersiell television.

I flera yttranden, bl. a. från *kommerskollegium*, framhålles, att den kommersiella televisionens inverkan på tidningarnas ekonomi är ovidkommande som argument i detta sammanhang. Kollegiet erinrar om att statsmakterna under senare år genom lagstiftning och annorledes sökt skapa förut-

sättningar för fri konkurrens inom näringslivet för att främja effektiviteten inom detta. Skulle företagen finna förenligt med sina intressen att sprida kunskap om sina produkter genom televisionen, bör därför statsmakterna icke hindra detta av nyss nämnd anledning. Mot kommersiell television kan enligt kollegiet icke heller anföras, att endast den som har råd att köpa programtid kan utnyttja televisionen och att därför något likaberrättigande icke skulle kunna föreligga. Även här måste hänsynen till den fria konkurrensen beaktas; den avgör storleken av de reklamutgifter som den enskilde företagen kan bära.

En del remissinstanser betonar, att inkomster från reklam synes vara ett nödvändigt tillskott för att få fram en högklassig television och göra den självbärande inom rimlig tid. Argument av denna innebörd har framförts av *telestyrelsen* — som anser att televisionen icke får någon verklig frihet så länge som den för sin existens är beroende av anslag av skattemedel — *statskontoret*, *annonsörsföreningen*, *köpmannaförbundet* och *grossistförbundet*. Till denna grupp hör även *Svenska teaterförbundets fackorganisation*, som därvid framhåller, att under den nuvarande försöksverksamheten det vid ett flertal tillfällen förutsatts att skådespelare skolat medverka till honorar, som legat långt under det tillbörliga. En sådan obefogad generositet hos skådespelarkåren får icke förutsättas för framtiden. Med tanke på de svårigheter, som statsmakterna kan ha att kämpa med då det gäller att ställa tillräckliga medel till televisionens förfogande, förordar fackorganisationen en kommersiell försöksverksamhet.

Utredningsmajoritetens tvivel på reklamens möjligheter att effektivt bidra till televisionens finansiering anser *annonsörsorganisationerna* som helt obefogat. Bl. a. torde en hel del av vad som för närvarande användes för utställningar, film, ambulerande visningsbilar etc. komma att i stället tillföras televisionen. I USA erhåller denna ca 8 % av de totala reklamutgifterna. Då dessa beräknas i Sverige uppgå till 400 å 500 milj. kr., butiksreklamen ej medtagen, skulle här vid samma procentsiffra 35 å 40 milj. kr. årligen användas för samma ändamål. Även *kommerskollegium* och *industrieförbundet* anser, att utredningen underskattat företagens villighet att lägga ned pengar på televisionsreklam.

Programverksamhetens handhavande. Till utredningsmajoritetens uppfattning, att programverksamheten bör upplåtas med ensamrätt, att televisionens och rundradions verksamhet bör samordnas inom ett och samma företag samt att det nya programföretaget bör byggas upp med Radiotjänst som grundval ansluter sig i allmänhet de remissinstanser, som uttalat sig mot kommersiell television. På samma linje går även *statskontoret*, som tillstyrkt kommersiella programinslag, samt *medicinalstyrelsen*, *lantbruksförbundet* och *naturskyddsföreningen*, vilka icke uttalat sig i fråga om intäkter av reklam.

Några anhängare av en rent licensfinansierad television med programmonopol, nämligen *Frikyrkliga samarbetskommittén* och *filmbranschens organisationer* förordar, att programverksamheten upplåtes till ett från Radiotjänst skilt, men efter samma principer organiserat företag. Som motivering åberopas föreliggande tekniska olikheter mellan rundradio och television samt fördelarna av konkurrens de båda medierna emellan.

Mot upplåtande av programverksamhet med ensamrätt har i allmänhet de remissinstanser uttalat sig, som förordat försäljning av programtid för reklamändamål, samt härutöver *publicistklubben* och *Kooperativa förbundet*. Som motivering åberopas väsentligen tankegångar liknande dem, som framföres i *industriförbundets* utlåtande, vari förbundet i huvudsak anför följande.

Förbundet erinrar om att tryckfrihet och yttrandefrihet allmänt anses självklara och nödvändiga i ett demokratiskt samhälle. Man borde därför i princip kräva frihet att sända såväl rundradio som television i den utsträckning utrymmet i etern räcker till. Att denna princip icke följts vid rundradion bör icke föranleda att även televisionen monopoliseras; tvärtom är det vid sådant förhållande angeläget att televisionen icke underkastas monopolisering.

Industriförbundet är icke övertygat av utredningens argument att ensamrätten icke innebär något åsiktsmonopol. Den förbiser bl. a., att den tilltänkta garantien mot missbruk av ensamrätten alls icke gäller gentemot staten; faran är att televisionen i ett givet läge kan komma att dirigeras och utnyttjas av statsmakten för dess intressen. Även om en sådan utveckling icke skulle förefalla aktuell för ögonblicket, är det av största betydelse att den genom en lämplig organisation förhindras eller så långt möjligt försvåras.

Önskemålet att programverksamheten ställs under en samhälleligt och kulturellt ansvarsmedveten ledning bör kunna realiseras utan monopolisering. Även enskilda företag torde icke sällan fylla högt ställda krav på samhälleligt och kulturellt ansvarskänsla. Numera, när både staten och näringslivet kommit att starkt reagera mot överdriven konkurrensbegränsning, borde det icke ifrågakomma att instifta nya, statligt sanktionerade monopolföretag.

Vidare synes utredningen icke ha beaktat, att en konkurrens mellan olika företag här liksom eljest måste stimulera konkurrenterna till allt bättre och av allmänheten allt mer uppskattade prestationer.

Av de remissinstanser, som avstyrkt ett programmonopol, ansluter sig flertalet till utredningsreservanternas ståndpunkt, att ett överlämnande av televisionens reguljära programverksamhet till Radiotjänst kan godtagas under förutsättning bl. a., att ett fristående programföretag samtidigt bildas. Härvid göres i allmänhet principiella och tekniska erinringar, som utredningsreservanterna anfört mot lämpligheten i och för sig av en samordning av de båda massmedierna.

Att televisionens och rundradions olika karaktär samt de fördelar en konkurrens dem emellan erbjuder bör föranleda helt skilda organisationer, hävdas av *kollegienämnden vid Chalmers tekniska högskola*, *teknologförbundet*, *arbetsgivareföreningen*, *Kooperativa förbundet*, *industriförbundet*, *hantverks- och småindustriorganisationen*, *köpmannaförbundet*, *grossistförbundet*, *radiohandlarnas riksförbund*, *publicistklubben*, *samfundet för hembygdsvård* och *Teatrarnas riksförbund*.

Programföretagets organisation. I frågan om och på vad sätt Radiotjänst bör ombildas, därest bolaget skall handha även televisionens programproduktion, förutsättes allmänt, att själva aktiebolagsformen i princip bör bibehållas. Endast *Arbetarnas bildningsförbund* anser skäl föreligga att om-

pröva, huruvida staten genom aktieinlösen bör göra sig till ensam ägare av företaget.

I princip riktas ej någon erinran mot utredningens förslag att intresseunderlaget i bolaget bör breddas. *Radiotjänst* framhåller emellertid, att en sådan breddning icke får medföra att olika särintressen erhåller inflytande över programmet eller att styrelsen skall befatta sig med programverksamheten i detalj. *Tidningsutgivareföreningen*, som uttalar samma förbehåll, erinrar härvid om att pressens majoritetsställning inom intresserepresentationen främst tillkommit och alltjämt verkar som en garanti för att de av tidningarna utbildade principerna för nyhetsförmedlingen även måtte tillämpas inom rundradions motsvarande verksamhet. Genom den betydelse televisionen kommer att få som nyhetsförmedlare, blir upprätthållandet av samma grundsatser än viktigare, när Radiotjänst även skall svara för detta massmediums program. Särskilt med hänsyn härtill är det enligt föreningen angeläget, att om intresserepresentationen utökas pressens majoritetsställning lämnas oförändrad.

Övriga remissinstanser som behandlat frågan är emellertid ense om att fog saknas för bibehållande av pressens majoritetsställning. Av denna mening är *lantbruksstyrelsen*, *Frikyrkliga samarbetskommittén*, *Folketshusföreningarnas riksorganisation*, *industrieförbundet*, *köpmannaförbundet* och *grossistförbundet*. Samma åsikt uttalas även av *lantbruksförbundet*, *Kooperativa förbundet*, *TCO*, *Arbetarnas bildningsförbund*, *Folkrörelsernas konstfrämjande* och *Sveriges nykterhetsvänners landsförbund*, vilka dessutom hävdar att prioritetsställning i stället bör tillkomma folkrörelserna. *Landsorganisationen* föreslår i stället för nyteckning av aktier, att staten inlöser viss del av de redan utgivna samt sedan fördelar ett begränsat antal därav lika mellan intresseorganisationer med allmänt syfte och ideella folkrörelser. Därjämte bör de ledamöter, varmed styrelsen utökas, utses av staten på ett sådant sätt att dess sammansättning blir allsidig.

Vad angår frågan vilka organisationer, som bör erbjudas att bli aktieägare i bolaget, anser ett flertal remissinstanser, att utöver de av utredningen föreslagna även andra bör beredas denna förmån. *Kooperativa förbundet*, *TCO* och *arbetsgivarföreningen* framhåller, att även de bör få möjlighet att bli intressenter bl. a. för att arbetsmarknadens parter skall bli allsidigt representerade, vilka anspråk stödes av *lantbruksförbundet*, *Samverkande bildningsförbunden* och *Folketshusföreningarnas riksorganisation* samt *Sveriges hantverks- och småindustriorganisation*.

Sistnämnda två organisationer och *Kooperativa förbundet* delar dessutom med *köpmannaförbundet* och *grossistförbundet* m. fl. företrädare för handeln åsikten, att denna genom sina huvudorganisationer, främst köpmannaförbundet, bör beredas möjlighet att som intressent från början knyta intim kontakt med det nya programföretaget. *Sveriges husmodersföreningars riksförbund* beklagar, att bland de föreslagna organisationerna ej finns någon, som företräder hemmens intressen. *Diakonistyrelsen* anser det särskilt anmärkningsvärt, att ej någon representant för kyrkan medtagits samt till-

lägger, att den själv härvid närmast torde komma i fråga i egenskap av dess centrala organ för befrämjande av frivillig kyrklig verksamhet. *Sveriges nykterhetsvänners landsförbund* anser, att även ungdomsrörelserna bör inbjudas att teckna aktier och om möjligt beredas representation i styrelsen. *Teatrarnas riksförbund* och *Riksteatern* önskar, att riksförbundet upptages bland intressenterna medan *chefen för nationalmuseum* framhåller att även en företrädare för museala intressen bör beredas plats bland dessa. *Överstyrelsen för yrkesutbildning* föreslår, att en företrädare för yrkesutbildningen bereds plats i styrelsen för företaget.

Stockholms handelskammare hävdar, att om styrelsen skall bli arbetsduglig antalet ledamöter bör begränsas till sju. De intresserade organisationernas krav på att bli representerade torde lämpligen kunna tillgodoses genom att ett särskilt råd härför bildas. Även *Frikyrkliga samarbetskommittén* anser upprättande av rådgivande kommittéer inom företagens olika programavdelningar vara bästa komplement till det ökade folkrörelseinflytandet i bolagsstämman.

Utbyggnad av programproduktionen. Vad angår frågan om s ä n d n i n g s t i d e n s l ä n g d framhåller *Radiotjänst* att vägande skäl kan anföras mot både för kort och för lång sändningstid. Man kan peka på länder där verksamheten alltför länge bedrivits i för blygsam skala och på andra där en för lång sändningstid framtingats för hastigt med därav följande icke önskvärda konsekvenser för programkvaliteten. I bägge fallen har en minskning av lyssnarintresset blivit följden. Televisionen kommer att förbruka så mycket programidéer och förmågor, att det gäller att hushålla för att kunna skapa program som kan fånga och bibehålla allmänhetens intresse för det nya mediet. Detta måste gälla oavsett vem som har hand om programtjänsten och oberoende av om televisionen drivs kommersiellt eller ej. Utfillnadsprogram, som går utanför vad man i realiteten orkar med, kan för televisionen bli en belastning, vars följder blir svåra att övervinna. *Radiotjänst* delar majoritetens mening, att sändningstiden under det första stadiet av en reguljär televisionsverksamhet bör vara 15 timmar per vecka. Samma åsikt uttalas av *Västergötlands och norra Hallands handelskammare*, *diakonistyrelsen*, *Sveriges nykterhetsvänners landsförbund* och *statskontoret*. Sistnämnda myndighet anser dessutom, att någon utsträckning av sändningstiden utöver andra programetappens 25 timmar per vecka icke bör ske.

Utredningsreservanternas uppfattning, att sändningstiden redan vid den reguljära programtjänstens start bör omfatta minst 25 timmar i veckan samt därefter snarast utsträckas till 35 timmar, delas av nästan alla de remissinstanser, som uttalat sig för kommersiell television. Mest framhålles härvid den längre sändningstiden som nödvändig för att åstadkomma en tillfredsställande utveckling av mottagarbeståndet och för att allmänheten skall få valuta för de tämligen höga kostnaderna för mottagare. *Jordbrukets upplysningsnämnd*, *RLF* och *lantbruksförbundet* betvivlar, att en 15

timmars veckosändning tillåter ett så varierat program, som ett skäligt tillgodoseende av skilda åskådarintressen kräver. Samtidigt understrykes angelägenheten av att speciella program bjudes landsbygdens befolkning, enär denna genom sin isolering har en annan smakriktning än tätorternas innevånare. *Kooperativa förbundet* anmärker för sin del, att de på folkrörelserna särskilt inriktade programmen vid så kort total sändningstid knappast kan bli annat än tillfälliga och därigenom tämligen betydelselösa inslag. Däremot ger den längre sändningstiden utrymme inte endast för mera verkligt samarbete med nämnda rörelser utan även för specialprogram avsedda att tjäna skolnings- och yrkesutbildningsuppgifter. *Skolöverstyrelsen* förordar, att i allt fall 3 till 5 timmars skolradio anordnas per vecka utöver den reguljära sändningstiden. Vidare uttalar *Riksförbundet för bildande konst*, *Folkrörelsernas konstfrämjande* och *chefen för nationalmuseum* förhågor för att med det begränsade programutrymme, som utredningsmajoritetens förslag innebär, de kulturellt värdefulla inslagen får stå tillbaka för vad som tilltalar en vidsträcktare publik. Slutligen betonar *telestyrelsen*, *kollegienämnden vid tekniska högskolan i Stockholm* och *teknologföreningen* det oekonomiska i att televisionsanläggningarna drives med för låg utnyttjningsfaktor.

Beträffande kostnaderna för programproduktionen framhåller *telestyrelsen*, *teknologföreningen*, *Kooperativa förbundet*, *LO*, *arbetsgivareföreningen* och *Svenska annonsörers förening*, att utredningen beräknat dessa i underkant. Bl. a. har investeringskostnader för studio- och administrationslokaler ej alls medtagits. Framställningen av kvalitets- och originalprogram ställer sig betydligt dyrare i andra länder än genomsnittligt 12 700 kr. per timme, som utredningen räknat med. Sistnämnda två föreningar anger en timkostnad av 20 000 kr. som mera motsvarande verklighet, medan *LO* liksom *Radiotjänst* påpekar, att kostnaderna troligen kommer att öka allteftersom allmänhetens fordringar på fullgod programkvalitet skärpes. *Filmbranschens organisationer* upplyser, att den svenska filmindustrins möjligheter att framställa program för televisionens räkning inom ramen för det av utredningen beräknade priset är synnerligen begränsade.

Betydelsen av ett nordiskt och internationellt samarbete i fråga om programproduktionen understrykes i några yttranden.

Utbyggnad av programdistributionen. Vad angår utbyggandet av rikstelevisionens distributionsnät anses mestadels den av utredningen framlagda planen härför icke ge anledning till erinringar. *RLF* och *radiohandlarnas riksförbund* framhåller dock, att den icke ger tillfredsställande mottagningsmöjligheter inom stora delar av Norrlands inland och ej heller inom ansevärd områden med relativt stor folktäthet i Dalarna, Södermanland och Uppland. Förstnämnda förbund betonar samtidigt angelägenheten av att glesbygdersnas televisionsförsörjning i görligaste mån blir likvärdig med tätorternas. *Norrbottnens* och *Västerbottnens läns handelskammare* anser, att

övre Norrlands allmänna isolering och begränsade möjligheter till rundradiomottagning motiverar, att televisionsnätet snabbare utsträckes dit än utredningen avsett, helst som detta kan bidra till att bromsa den pågående utflyttningen därifrån. *Industriförbundet* föreslår däremot, att utbyggnaden till följd av de betydande investeringar, som kräves, under ett första skede begränsas till ett mindre antal tätorter, i vilket fall ekonomisk och teknisk medverkan från privata intressen kan påräknas. *Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien* förordar samma begränsning, enär härvid bättre erfarenhet beträffande kostnader och personella resurser kan vinnas, efter vilka den fortsatta utbyggnaden kan anpassas.

Radioindustriföreningen anser, att provinsiella och delvis provisoriska sändare i större utsträckning bör anläggas under första utbyggnadsskedet för att påskynda landets täckande med television samt tillråder dessutom, att förbindelsenätet helt baseras på radiolänkar, enbart avsedda för television. Härigenom möjliggöres nämligen ansevärliga kostnads- och tidsbesparingar, när så hög driftsäkerhet ej erfordras som i en anläggning, vilken även skall användas för telefon. Radioindustrien är beredd att i största möjliga utsträckning medverka vid televisionsnätets utbyggnad bl. a. genom organisation av entreprenadföretag för stationernas anläggning. Mot en begränsning av programförbindelsernas användbarhet till television och rundradio framhåller emellertid *telestyrelsen, chefen för försvarsstaben, civilförsvarsstyrelsen* och *teknologföreningen* angelägenheten av att desamma även kan utnyttjas för andra civila och militära kommunikationsändamål, vilket gör dem till en värdefull tillgång i synnerhet för det totala försvaret. *Kollegienämnden vid Chalmers tekniska högskola* understryker, att länkförbindelserna bör utföras så att de framdeles utan kostsam tillbyggnad kan genom komplettering med mikro vågsutrustning anslutas till ett gemensamt europeiskt televisionsnät, medan *Kooperativa förbundet* betonar, att möjligheterna att åstadkomma ett permanent programsamarbete med våra nordiska grannländer särskilt bör beaktas vid televisionens tekniska anordnande. *Statskontoret* anser slutligen, att nedskärning av investeringsbehoven bäst sker genom att de av utredningen föreslagna provisoriska lokalsändarna i Malmö och Göteborg slopas.

Beträffande utbyggnadstakten uttalar sig *telestyrelsen, skolöverstyrelsen, Radiotjänst, Kooperativa förbundet, Norrbottens och Västerbottens* samt *Västmanlands och Jämtlands handelskamrar* för utredningens förslag, att 9-årsplanen i princip följes. Likaså framhåller *jordbrukets upplysningsnämnd, lantbruksförbundet, Röda korset, Folkrorelsernas konstfrämjande* och *Riksförbundet för bildande konst*, ehuru mera allmänt, att utbyggnaden bör genomföras så snabbt som möjligt, medan *Stockholms handelskammare* och *Handelskammaren i Göteborg* anser, att en 7-årig utbyggnad helst bör eftersträvas. Däremot förordar *statskontoret* och *tidningsutgivarföreningen*, att 14-årsplanen bör läggas till grund för densamma och även *Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien, riksantikvarieämbetet* och *statens histo-*

riska museum önskar en långsammare utbyggnadstakt än den utredningen föreslagit.

Licensintäkter och driftresultat. I remissvaren har ingen gensaga riktats mot utredningens målsättning, att verksamheten bör bli ekonomiskt självbärande och kunna inom 14 år återbetala de första årens underskott. Att det senare går att genomföra med licensavgift som enda inkomstkälla, betvivlar dock åtskilliga av de remissinstanser, som anser att även kommersiell finansiering bör anlitas. I likhet med utredningsreservanterna påtalar dessa framför allt, att Industriens utredningsinstitutets prognos för mottagarbeståndets utveckling icke är hållbar, när den däri förutsatta sändningstiden och utbyggnadstakten radikalt ändras, varför densamma ej heller kan läggas till grund för en uppskattning av vilka licensintäkter, som vid olika avgiftsalternativ kan förväntas.

Därtill framhåller bl. a. *Sveriges radiohandlares riksförbund, Smålands och Blekinge* samt *Stockholms handelskamrar*, att den av utredningen föreslagna licensavgiften om 80 kr. per år med hänsyn till den även i övrigt höga inköps- och årskostnaden för televisionsmottagare kommer att verka hämmande på försäljningen, varför möjligheten att genom kommersiella bidrag sänka avgiften allvarligt bör övervägas. Denna åsikt delas av *Köpmannaförbundet* och *grossistförbundet*, vilka i likhet med sistnämnda handelskammare dessutom ifrågasätter lämpligheten av att avgiftens upptagande slås ut på fyra kvartal, då detta måste leda till onödigt tung administration och kontroll av licenserna. Däremot biträder bl. a. *telestyrelsen* utredningens förslag beträffande licensavgifternas storlek och uppdelning på fyra betalningsterminer.

Samhällsekonomiska verkningar. De import- och investeringsanspråk en televisionsverksamhet kan ge upphov till berörs i ett yttrande från *statens handels- och industrikommission*. Kommissionen är tveksam om ej importen av färdiga televisionsmottagare kommer att bli något större än vad utredningen räknat med. Ökningen av valutabehovet på grund därav blir emellertid relativt obetydlig. Radioindustriens investeringsanspråk för byggnader torde icke komma att överstiga vad utredningen beräknat.

Behovet av kvalificerad arbetskraft för televisionsverksamheten understryks i yttranden från *telestyrelsen, radiohandlarnas riksförbund, hantverks- och småindustriorganisationen, Sveriges radioservice-mäns riksförbund* och *kollegienämnden vid Chalmers tekniska högskola*. Kollegienämnden understryker i anslutning härtill behovet ur utbildnings-synpunkt av att en omfattande televisionsförsöksverksamhet snarast kommer till stånd.

Överstyrelsen för yrkesutbildning anför, att i skolor under överstyrelsens inseende pågår bl. a. kurser för telemontörer och reparatörer. Överstyrelsen förutser, att undervisningen inom det teletekniska området vid nämnda och

liknande kurser måste ägna successivt ökad tid åt televisionsområdet. Planläggning härför pågår på olika håll. *Statens hantverksinstitut* säger sig vara berett att sörja för utbildningen av servicepersonal för television.

Televisionsverksamhetens start. *Statskontoret* kan icke finna skäl för att redan under förberedelseåret bygga provisoriska stationer i Göteborg och Malmö, vilka städer enligt den reguljära utbyggnadsplanen skulle få television först tre eller fyra år senare. Kostnaderna under förberedelseåret synes därför kunna nedbringas väsentligt i förhållande till utredningens förslag.

Radiotjänst framhåller, att man när televisionen startar på allvar bör ha en tränad och i största möjliga mån fulltalig arbetsstyrka och även i övrigt vara beredd att lämna en god programservice. Därför bör verksamheten fortsätta med inslag av sändningar, som successivt utökas fram till den tidpunkt då reguljära sändningar med 15 timmar per vecka kan ta sin början. Även *tidningsutgivareföreningen* framhåller betydelsen av att tillräckliga medel för utbildnings- och övningsverksamheten ställs till Radiotjänsts förfogande.

Sättet för medelsanvisning. *Telestyrelsen* understryker vad utredningen anfört om nödvändigheten av ett klart särskiljande av televisionens investeringar och investeringsbehoven i övrigt inom televerkets verksamhetsområde. Då det är önskvärt att en för såväl myndigheterna som allmänheten fullt klar och lätt tillgänglig redovisning erhålles för televisionsverksamheten, anser styrelsen att utredningens förslag om en särskild fond för televisionen bör förverkligas.

Sistnämnda utväg anser däremot *statskontoret* och *riksräkenskapsverket* icke framkomlig. Riksräkenskapsverket anför därutöver i redovisningsfrågan i huvudsak följande.

Den för programproduktionen erforderliga utrustningen bör i likhet med motsvarande utrustning för rundradion ägas av det bolag, som skall handha programverksamheten. Utrustningen bör anskaffas av bolaget, som bör få lån härför från televerket. Bolaget bör erlägga ränta på dessa medel. Televerkets kredit till bolaget bör vid varje tidpunkt endast uppgå till ett belopp, som motsvarar de totala anskaffningskostnaderna för utrustningen efter avdrag av de sammanlagda avskrivningarna å denna. Omfattningen av och takten för anskaffningarna torde böra fastställas av riksdagen i form av villkor för användningen av de medel, som anvisas för kreditgivningen. Då kreditens omfattning kommer att växla avsevärt, ifrågasätter riksräkenskapsverket, om icke de medel, televerket behöver för att kunna lämna krediten, bör anvisas som en förhöjning av verkets rörliga kredit hos riksgäldskontoret i stället för i form av investeringsanslag.

Programbolagets kostnader för underhåll och avskrivning av utrustningen för programproduktion samt för förräntning av i utrustningen investerat kapital bör täckas i samma ordning som bolagets övriga kostnader för programverksamheten och alltså i den mån televisionen blir självförsörjande utgå av licensmedel.

Utredningens tanke att å televisionen uppkommande underskott bör balanseras i statsräkenskaperna för att täckas, när televisionen blir självförsörjande, finner riksräkenskapsverket värd största beaktande. Detta bör ske genom att inkomster och utgifter redovisas på televerkets fond. Underskotten kommer då att uppsamlas på denna fond och kvarstå där, tills de inflytande inkomsterna blir så rikliga, att de förslår till att täcka icke blott de löpande utgifterna för televisionen utan även de tidigare uppkomna underskotten.

Riksräkenskapsverket förutsätter härvid, att inkomsterna och utgifterna för televisionen skall i likhet med vad som nu sker beträffande rundradion särredovisas på televerkets fond. Televisionsverksamheten kommer alltså icke att påverka televerkets resultatredovisning för telefon- och telegramverksamheten utan endast medföra, att inleveransen till statsverket av överskotten å sistnämnda verksamhet kommer att fördröjas i den omfattning medel binds genom balansering av underskott på televisionsverksamheten.

Den föreslagna ordningen för redovisningen utesluter icke att omfattningen av statsverkets löpande utgifter för televisionen för varje budgetår fastställs av riksdagen.

Förslag från vissa av näringslivets organisationer

Allmänt om förslaget. Det förslag, som framlagts av näringslivets inledningsvis nämnda organisationer, tar sikte på att — med samarbetet mellan staten och enskilda inom luftfarten som mönster — bilda ett televisionsbolag med lika andelar för statliga och privata intressenter i syfte att driva en ekonomiskt självbärande televisionsverksamhet, baserad på annonsbetalda och licensbetalda programinslag.

Förslaget avser i sin första etapp att inom en beräknad tidrymd av två år skapa möjligheter till televisionsmottagning för i runt tal hälften av landets befolkning. Det erforderliga kapitalbehovet beräknas till 12 milj. kr., varav 5 milj. kr. anskaffas genom aktieteckning och 7 milj. kr. genom krediter. Erforderliga medel tillskjuts i lika delar av stat och näringsliv.

Enligt organisationernas mening erbjuder förslaget påtagliga fördelar i jämförelse med de alternativa lösningar, som närmast torde kunna komma i betraktande. Genom den ekonomiska medverkan av näringslivet kommer anspråken på statsanslag för ändamålet att reduceras i mycket hög grad jämfört med beräkningarna i televisionsutredningens förslag. Även de för televisionens utbyggnad behövliga investeringarna kommer att avsevärt minskas. Likaledes kan licensavgiften reduceras från 80 kr. till 50 kr. per mottagare och år. Televisionsverksamheten torde redan på kort sikt kunna bli ekonomiskt självbärande. Härtill kommer att ett snabbt införande av television i den omfattning, som förutses, kommer att ge en välbehövlig extra stimulans åt konstruktions- och utvecklingsarbetet på elektronikområdet, vilket på senare tid kommit att spela en allt större roll för näringslivets insatser på inhemska och utländska marknader ävensom för försvaret.

Organisationen. Televisionsbolaget, som skall ansvara för och driva televisionsverksamheten, ansöker om koncession för verksamhetens bedrivande under i första hand 15 år. Bolaget försäljer sändningstid till ett antal kompetenta programbolag, vilka i sin tur säljer tid och program till olika annonsörer. Intresse att medverka i sådana programbolag kan förväntas från filmindustrin, annonsbyråvärlden samt organisationer och föreningar. Televisionsbolaget förutsättes skola ha en egen programavdelning, hos vilken speciella programköpare, exempelvis ideella organisationer, kan direkt hyra tid. Denna avdelning skall även ges en reglerande funktion i fråga om programstandard och programtider. Radiotjänst erbjuds att på samma sätt som övriga programbolag producera egna program, vilka finansieras genom licensmedel.

För tillsyn av programmens standard utses ett neutralt programråd med minst fem och högst åtta medlemmar. Föredragande i programrådet skall vara den inom bolagets ledning, som tilldelats funktioner motsvarande ansvarig utgivares och erforderliga fullmakter för programverksamhetens inriktning och avvägning i stort. Programrådets funktion skall vara rådgivande — ansvar och därmed avgörande tillkommer den ansvarige utgivaren — samt kontrollerande vad beträffar programmens standard i förhållande till av bolaget angivna normer.

De ungefärliga administrationskostnaderna under första och andra året har angivits till 0,35 resp. 0,55 milj. kr.

Programproduktionen. I den driftplan, som gjorts upp, har kalkylerats med 900 programtimmar under första året, 1 250 programtimmar under andra året samt 1 650 under tredje och närmast följande år. Ett exempel på hur dessa programtimmar kan uppdelas mellan de olika programbolagen, Radiotjänst och den egna programavdelningen visas i tabell 5.

Tabell 5. Fördelning av programtimmar

	1:a året	Programtimmar per år	
		2:a året	3:e o. följ. år
Programbolag 1 (t. ex. filmbolag)	400	500	500
Programbolag 2 (t. ex. annonsbyråer)	200	300	450
Programbolag 3 (t. ex. folkrörelserna)	100	150	200
Egen programavd.	100	100	100
Radiotjänst	100	200	400
Summa	900	1 250	1 650
Tim./vecka under			
högsäsong (sept.—maj)	ca 21	ca 28	ca 35
sommarsäsong (juni—aug.)	ca 7	ca 10,5	ca 21

Den tid, som i tabellen angivits för Radiotjänst, har beräknats på grundval av uppskattningar om tillgång på licensmedel. Skulle Radiotjänst önska ökad programtid, bör sådan i möjligaste mån beredas enligt Radiotjänsts önskan.

Med hänsyn till den förväntade ekonomiska utvecklingen såväl beträffande annonsmedel som licensmedel kan en fortsatt successiv ökning av antalet programtimmar komma i fråga även efter de första tre åren. Efter ytterligare ett antal år kan då nätets sändningskanal bli så fullbelagd, att en andra sändningskanal får utbyggas.

Varje programbolag förutsättes disponera egen studioutrustning. För televisionsbolagets och dess programavdelnings initialbehov förutses investeringskostnader om 2,5 milj. kr. för utrustning i Stockholm, Göteborg och Malmö. Årskostnaderna för denna utrustning beräknas till 1 milj. kr.

Kvalitativt högstående program av omväxlande natur eftersträvas. Härvid skiljes mellan originalprogram och normalprogram. Med originalprogram avses ett för visst bestämt ändamål och tillfälle särskilt beställt, komponerat och instuderat program, som sändes direkt eller via film. Med vissa möjliga undantag kan timkostnaden för originalprogram väntas bli lägst ca 20 000 och högst ca 40 000 kr. med en sannolik genomsnittskostnad av ca 25 000 kr. i timmen. Upptagning av största möjliga mängd av originalprogram på film rekommenderas. Visserligen har detta hittills dragit större kostnader än direktsändning. Tack vare nya metoder väntas dock, samtidigt som för televisionen specifika bildtekniska krav tillgodoses, kostnadsökningen inskränkas till ca 800 kr. per timme.

Normalprogram benämnes övriga typer av program: befintliga äldre och nyare filmer, redan tillgängliga idéer, manuskript, artistuppträdanden samt evenemang, aktualiteter etc., som icke produceras på direkt beställning av annonsör, samt repriser. Normalprogrammen kan bedömas draga avsevärt lägre kostnad än originalprogrammen. Beroende på i vilken proportion televisionsprogrammet i sin helhet sammansättes av originalprogram och normalprogram, kan man räkna med att medelkostnaden per programtimme kommer att bli av storleksordningen 10 000—20 000 kr.

Reklammedlandet skall uppta högst 10 % av den förhyrda programtiden. Det bör vara annonsör obetaget att enligt vissa normer själv bestämma om reklammedlandets art, innehåll och form. Reklammedlandet bör, enligt annonsörens eget bestämmande, placeras odelat före eller efter den reklamfria delen av programmet eller delat i tid med 50 % före och 50 % efter nämnda programdel. Undantag från dessa regler kan, om televisionsbolagets programledning anser så vara befogat med hänsyn till televisionspublikens intressen, göras för instruktions-, undervisnings- och informationsprogram såväl som för dokumentär- och reportageprogram.

Förutom program producerade inom landet eftersträvas ett internationellt utbyte och samarbete. Televisionsbolaget bör därför medverka till att ett sådant internationellt samarbete snarast upprättas och utvidgas. Det förutsättes att detta utbyte sker via Radiotjänst.

Det synes lämpligt att även ämnen av kontroversiell natur i religiösa, politiska, samhällsekonomiska och liknande frågor avhandlas i television enligt samma principer, som gäller för svensk rundradio.

Programdistributionen. Utbyggnaden av distributionsnätet förutsättes antingen ske i bolagets egen regi i intimt samarbete med telestyrelsen eller direkt av telestyrelsen, varvid investeringsbelopp kan ställas till styrelsens förfogande för senare avräkning som hyra av anläggningarna.

En första utbyggnadsetapp tar sikte på de tätbefolkade delarna av landet, där programtjänsten snabbt kan komma igång på ekonomisk basis. Utbyggnaden göres i denna etapp av halvpermanent karaktär och befintliga anläggningar i form av byggnader, sändarmaster och dylikt utnyttjas.

Utbyggnad av sändarstationer föreslås ske under första året i Stockholm, Göteborg och Malmö samt under andra året i Norrköping, Örebro och Hörby. Under förutsättning av bl. a. högt belägna stationsplatser och 200 meter höga master skulle härigenom i och med andra utbyggnadsåret sammanlagt 3 255 000 personer bo inom områden med fullgod mottagning. Av tids- och kostnadsskäl får de provisoriska sändarna annan placering, antennhöjd och effekt än de definitiva. Täckningsområdet kan därför bli något mindre. Om man emellertid tar hänsyn till s. k. fjärrområden, d. v. s. områden, där mottagningen icke kan bygga på lika höga fältstyrkevärden, som förutsatts för de definitiva sändarna, men enligt erfarenhet är av acceptabel kvalitet, kan man räkna med att i runt tal hälften av landets befolkning kommer att ha mottagningsmöjligheter.

Installations- och antennkostnaden för sändarstationerna blir approximativt 1 800 000 kr. under ettvar av de två första åren, eller tillhoppa 3 600 000 kr. Genom samordningen med FM-utbyggnaden och anläggningarnas provisoriska karaktär har i anläggningskostnaderna ej inkluderats vägar, mark, byggnader, master och kraft. Det förutsättes, att dessa faciliteter kan hyras från televerket eller andra institutioner. För viss kompletteringsutrustning bör anslås ca 400 000 kr.

Årskostnaderna består väsentligen av personalkostnader och materialavskrivning och beräknas till 700 000 kr. under första året och 1 400 000 kr. under andra året.

Vad angår förbindelsenätet är det önskvärt att snarast anknyta Stockholm till övriga sändare och det internationella nätet. Detta kan i avvaktan på en permanent förbindelse ske medelst provisoriska radiolänkförbindelser. Liksom vid sändaranläggningarna förutsättes samarbete kunna äga rum med telestyrelsen och andra institutioner ifråga om redan befintliga vägar, master, kraftutrustningar o. d., varigenom kostnaderna kan hållas nere.

Mellan 15 och 20 länkstationer torde bli erforderliga för att anknyta Stockholm med Göteborg och Malmö. Total investering i länkutrustning blir ca 4 800 000 kr., vilket ger en årskostnad fr. o. m. det andra året av 1 120 000 kr. Det gäller här en typ av station, som måste vara bemannad under drift.

Den fortsatta utbyggnaden, som främst blir beroende på bolagets ekonomiska resultat, inriktas närmast på att utbyta den provisoriska materielen mot permanenta anläggningar. De provisoriska anläggningarna överflyt-

tas därvid till andra platser, varigenom täckningsområdet utvidgas. Som första komplettering av nätet kan härvid tänkas områdena Uppsala, Gävle, Sundsvall samt Västerås, Borlänge, Karlstad. Genom förhyrning av förbindelser i televerkets planerade koaxialkablar mellan Stockholm, Göteborg och Malmö, när dessa blir färdiga, skapas förutsättningar för en omdisponering av det provisoriskt installerade radiolänknätet.

Efter hand som antalet mottagare stiger, kommer såväl intäkterna för uthyrning av sändningstid som inflytande licensmedel att successivt stiga. Den framtida utvecklingen synes därigenom möjliggöra en utvidgning av mottagningsmöjligheterna till allt större delar av befolkningen. En utvecklingsform som härvid kan bli aktuell är lokala sändare i tätorterna, drivna genom samarbete mellan kommunala och lokala-privata intressen. Även avlägsna delar av landet kan på detta sätt bli delaktiga av de centralt producerade programmen genom att dessa filmas. Som komplettering kan lokalt producerade program förekomma.

Intäkter och driftresultat. Som grund för försäljningen av programtid föreslås ett fast pris per sändningstimme. Detta grundpris beräknas under femte året av bolagets verksamhet att kunna ligga vid omkring 5 000 kr. per sändningstimme. På grund av att antalet mottagare är relativt begränsat under verksamhetens första år, har det ansetts lämpligt att reducera det fasta priset under de fyra första uppbyggnadsåren. Under första året skulle sålunda ett bruttotimpris av 2 000 kr. uttagas, vilket pris sedan under följande år successivt skulle öka med 750 kr.

På grundval av dessa priser samt det antal sändningstimmar, som framgår av det föregående, har televisionsbolagets hyresintäkter beräknats. I tabell 6 redovisas inkomsterna, sammanställda med bolagets utgifter och driftresultat. Härvid är att märka att bolagets inkomster är baserade på nettopriser, motsvarande det pris, som erhålles sedan rabatter och provisioner avdragits. Samtidigt har räknats med viss hyresinkomst från den egna programavdelningens studieutrustning.

Tabell 6. Driftkalkyl för televisionsbolaget.

År	Utgifter	Nettoinkomster	Vinst eller förlust
1	2,56	2,00	-0,56
2	3,89	3,50	-0,39
3	4,37	5,20	+0,83
4	4,62	6,20	+1,58

Televisionsbolagets verksamhet blir i sista hand beroende av annonsörernas köpintresse och köpmöjligheter. Inom näringslivet finns ett tydligt uttalat intresse att utnyttja kommersiell television. Samtidigt framhålles, att televisionsverksamhetens startperiod icke kan vara lika attraktiv för annonsörerna som ett senare skede. Ändamålsenliga långtidskontrakt, vari-

genom annonsörerna redan från verksamhetens start tillförsäkras gynnsamt placerade sändningstider, torde emellertid i detta hänseende kunna stimulera annonsörernas investeringsvilja redan från starten. Det erinras i detta sammanhang om den av Svenska annonsörers förening gjorda undersökning, som visar att ett årligt belopp av ca 14 milj. kr. kan förväntas stå till förfogande från annonsörshåll för programproduktion jämte hyreskostnader för distributionsnätet redan vid ett licensantal av 40 000. De erforderliga annonsmedlen ligga inom denna ram.

Licensavgiften på televisionsmottagare föreslås till 50 kr. per år. En av Industriens utredningsinstitut gjord prognos över licensutvecklingen visar på följande antal licenser vid slutet av ettvarrt av de fem första åren, nämligen 20 300, 58 300, 102 000, 149 100 och 200 200. Till dessa siffror får läggas det antal televisionsmottagare, som kan beräknas vara i bruk vid tidpunkten för bolagets start. Enligt uppskattningar inom branschen fanns den 1 januari 1956 ca 8 000 mottagare. Beroende på när bolagets verksamhet kan startas, torde man därför kunna räkna med att mellan 10 000 och 20 000 mottagare redan är i drift, när detta sker.

Räknas med en medelkostnad per programtimme av ca 20 000 kr. för de av Radiotjänst producerade programmen, skulle därvid vid femte året de inflytande licensmedlen komma att ungefär täcka program- och hyreskostnaderna för sändningstiden. Under de fyra första åren torde det därför vara erforderligt att komplettera licensmedlen med begränsade anslag av statsmedel.

Sammanfattningsvis anföres, att televisionsbolagets rörelse är ekonomiskt självbärande redan från tredje verksamhetsåret samt att såväl överskottsmedel från bolagets drift som överskjutande licensmedel efter hand blir tillgängliga för en fortsatt utbyggnad av distributionsnätet.

Remissyttrandena över näringslivets förslag

Telestyrelsen framhåller till en början, att såväl de tekniska uppgifterna som de framlagda kostnadsberäkningarna för distributionsnätet är schematiska, varför styrelsen icke kan ingå på någon detaljerad granskning av förslaget i dess helhet utan måste begränsa sig till utbyggnadsplanerna för den första etappen om två år.

I fråga om sändarstationens täckningsområden påpekar styrelsen, att de provisoriska stationerna kommer att få mindre räckvidd än de definitiva. Enligt förslaget har man trots detta tänkt sig att mottagningen skulle bli acceptabel även inom s. k. fjärrområden. Man synes därvid ha förbisett, att de planerade stationerna var för sig skall dela våglängd med ett stort antal andra stationer i Europa. Sålunda skall Stockholm dela våglängd med 30 andra stationer — däribland storsändare i Köpenhamn, Oslo och Berlin — Göteborg med 25, Malmö med 32 och Hörby med 22 andra stationer, däribland Örebro. Allt eftersom dessa andra stationer blir utbyggda — vissa av

dem finns redan — måste man räkna med störningar och därmed otillfredsställande mottagning inom de svenska stationernas fjärrområden. Det förefaller sålunda som om de i förslaget angivna täckningssiffrorna vore för optimistiskt beräknade.

Telestyrelsen har granskat kostnadsberäkningarna för distributionsnätet. Sändarstationerna i förslaget provisoriskt utförande beräknar styrelsen kosta 4 537 000 kr. mot 3 600 000 kr. i förslaget. Skillnaden hänför sig huvudsakligen till antennkostnaderna. För programförbindelserna uppskattar styrelsen det erforderliga antalet länkstationer till minst 20. I förslaget har räknats med en kostnad per radiolänkstation av 300 000 kr., vilken siffra styrelsen anser för låg bl. a. med tanke på erforderliga reservkraftanläggningar. Om man emellertid räknar med detta belopp blir med 20 stationer anläggningskostnaden för förbindelserna 6 milj. kr. mot förslagets 4,8 milj. kr.

Årskostnaderna för sändare och förbindelser beräknar styrelsen till samma belopp som upptagits i förslaget i vad gäller det första året. För det andra året slutar styrelsens beräkning på 3 055 000 kr. mot förslagets 2 520 000 kr. Avvikelsen i fråga om årskostnaderna är enligt styrelsen icke så stor, att den kan sägas vara av avgörande betydelse för driftskalkylen i dess helhet.

Beträffande den fortsatta utbyggnaden, som enligt förslaget skall bli beroende på bl. a. televisionsbolagets ekonomiska resultat, påpekar styrelsen, att förslaget till hela sin uppläggning skiljer sig från de av televisionsutredningen presenterade planerna för televisionsnätets utbyggnad och måste betydligt långsammare än de sistnämnda resultera i ett riksomfattande televisionsnät.

Vad i förslaget anföres om en senare omdisposition av de provisoriska länkarna föranleder styrelsen framhålla bl. a., att när den tidpunkten kommer, då det blir aktuellt att flytta de provisoriska radiolänkarna, tekniken på området torde ha utvecklats så, att apparaturen kan vara omodern. Man kan därför ifrågasätta om det icke är motiverat att räkna med en kortare avskrivningstid än den som tillämpats i kalkylerna.

Vad slutligen angår det förutsatta tidsschemat, enligt vilket länkförbindelserna skulle tagas i bruk redan vid andra årets början, framhåller telestyrelsen, att denna byggnadstid synes vara för knappt tillmätt för att man skall kunna åstadkomma förbindelser, som kan möta de krav man bör kunna ställa på dem, även om de är avsedda att vara av provisorisk karaktär.

Radiotjänst ifrågasätter, om förslaget är ägnat att befrämja en sund innehållsmässig utveckling av televisionen. Inga antydningar göres exempelvis i förslaget om betydelsen av att televisionen utnyttjas *på lämpligast möjliga sätt* för att till allmänheten sprida objektiva informationer, underhållning och ett konstnärligt programinnehåll. Tvärtom är — som det heter i förslaget — televisionsbolaget i sista hand beroende av annonsörernas köpmöjligheter och köpintresse. Verksamheten kommer således att innehålls-

mässigt sett helt domineras av dessa intressen, utom i vad angår Radiotjänsts programandel.

Rörande programkvaliteten konstaterar Radiotjänst med ledning av lämnade uppgifter i förslaget, att högst 20 % av sändningstiden kan utgöras av s. k. originalprogram. En mycket stor del av programtiden blir följaktligen rena utfyllnadsprogram av tvivelaktig kvalitet. Kvalitetsnivån är direkt sammanhängande med kostnaderna, och Radiotjänst räknar på grundval av sina erfarenheter numera med en programproduktionskostnad av 18 300 kr. per timme. Förslagets siffror närmar sig mera de som för låga betraktade kostnads-kalkylerna i televisionsutredningen. En programsättning i enlighet med förslaget kan knappast överensstämma med annonsörernas krav på säljande program, licensbetalarnas intressen samt förslagsställarnas strävan efter kvalitativt högstående program av omväxlande natur.

Radiotjänst påpekar vidare, att samtliga programbolag kommer att konkurrera om programmateriale. Med hänsyn till svårigheterna att i vårt begränsade språkområde finna ett tillräckligt stort antal kvalificerade medverkande, framför allt artister, delar Radiotjänst de farhågor, som främst från filmbranschen och den dramatiska verksamhetens företrädare uttalats beträffande både konkurrensen om artisterna och förslitningen av det mänskliga materialet.

En sammanställning av olika delar av förslaget visar, att möjligheterna att inlägga reklam i olika program är betydligt mer omfattande än t. ex. inom det brittiska kommersiella televisionsföretaget. Härom anför Radiotjänst.

S. k. ren reklam skall liksom i Storbritannien få förekomma under 10 % av programtiden. Dock är att märka, att enligt det föreliggande förslaget annonsören själv bestämmer över art, innehåll och form enligt televisionsbolagets egna normer. Vid sidan av den rena reklamen kan dessutom enligt beslut av bolagets programledning, som är överordnad programbolagen, omnämmande eller visning mot betalning ske i fråga om varor, förpackningar, varumärken, tillverkning och försäljning. Denna reklam kan ingå i allehanda program. I förslaget nämnes särskilt instruktions-, undervisnings- och informationsprogram samt dokumentär- och reportageprogram. Det heter vidare, att kontroversiella ämnen — religiösa, politiska och samhällsekonomiska — skall avhandlas enligt samma principer som gäller för rundradio. Av förslaget framgår dock, att Radiotjänst icke nödvändigtvis skall svara för dylika program. Programbolagen är följaktligen oförhindrade att ta intäkter i samband med dessa och inplacera reklamdelande, i varje fall i början och slutet. Beträffande originalprogram av icke angiven karaktär heter det, att dessa beställas av annonsörerna för ett visst bestämt ändamål eller tillfälle. Här kan givetvis reklam inplaceras på ett för annonsören lämpligt sätt. Detta innebär införandet av sponsored programs enligt amerikanskt mönster.

Beträffande kontrollen av programmen pekar Radiotjänst på, att televisionsbolaget tills vidare är oförhindrat att själv ange de ansvarighetsprinciper, efter vilka dess programverksamhet skall bedrivas. Det i försla-

get omnämnda programrådet har ingen möjlighet att effektivt ingripa mot olämpliga program, då det icke får fatta avgörande beslut.

Radiotjänst framhåller vidare, att förslaget över huvud icke berör frågan huru statens intressen i sammanhanget skulle tillvaratagas.

Såsom företaget skisserats, skulle det erhålla koncession på 15 år. Samtidigt har dock inga utfästelser om regelbundna årliga bidrag givits. Med tanke på att mottagarantalet beräknas uppgå till 200 000 redan efter fem år och att sålunda de största investeringarna göres av licensbetalarna i form av anskaffning av televisionsmottagare, kan den situationen ej förbises, att staten kan se sig nödsakad att ikläda sig ansvaret för verksamhetens kontinuitet för den händelse det ekonomiska resultatet skulle bli otillfredsställande för de privata intressena.

Den erforderliga finansiella bakgrunden för programproduktionen har enligt Radiotjänst icke tillfredsställande belysts. Ett distributionssystem, som begränsas till vissa tätbebyggda områden, är inte särskilt kostnadskrävande att bygga upp. Däremot är det synnerligen dyrbart att bedriva en omfattande programverksamhet. För att igångsätta en programproduktion av stor omfattning kräves tillgång på personal samt investeringar i lokaler och materiel av en storleksordning, som gör dem till en samhällsekonomisk angelägenhet. Man måste vidare räkna med att televisionsverksamheten, oavsett var medlen kommer ifrån, medför underskott under en följd av år, innan den blir självbärande. Erfarenheterna är i detta avseende entydiga i alla länder.

Den enda uppgift på investeringarnas omfattning på produktionssidan, som anges i förslaget, rör televisionsbolagets *egen* programavdelning, som endast beräknas göra två programtimmar per vecka. För denna produktion har man beräknat 2,5 milj. kr. i investeringar. Det förefaller uteslutet att utifrån denna siffra bilda sig någon uppfattning om det totala investeringsbehovet för hela programproduktionen, eftersom denna förutsättes delad på icke mindre än fem programproducerande, av varandra oberoende enheter. Skulle siffran emellertid läggas till grund för en beräkning av de samlade produktionskostnaderna, leder detta till den slutsatsen, att en sådan produktion måste bli onödigt kostnadskrävande med hänsyn till att vart och ett av de programproducerande bolagen måste göra betydande investeringar och personalengagement för att över huvud taget kunna igångsätta en reguljär produktion. Administrationen måste vidare flerfaldigas, varjämte det torde bli så gott som omöjligt att för en samproduktion rationellt utnyttja den på flera enheter fördelade materielen och personalen. Beträffande åtminstone tre av produktionsbolagen förutsättes en så ringa produktion att denna torde bli oekonomisk. Det synes mera rationellt att eftersträva en centralisering av produktionsresurserna. Bristen på tekniskt specialutbildad personal nu och i framtiden talar även härför.

Mot bakgrunden av det sålunda anförda har Radiotjänst icke kunnat finna något sakligt motiv för förslaget att reducera licensavgiften till 50 kr. Den-

na avgift skall dock i första hand finansiera hela den reklamfria verksamheten inklusive dennas hyreskostnader för sändningstid. Dessutom avses licensmedel användas till verksamhetens fortsatta utbyggnad. Den föreslagna avgiften är enligt Radiotjänsts mening icke tillräcklig för att garantera kvalitativt godtagbara televisionsprogram.

Som en randanmärkning anföres, att det förutsatta internationella samarbetet icke automatiskt kan äga rum på grund av att de program, som sändes över eurovisionen, enligt gällande regler ej får ha ett direkt samarbete med kommersiella meddelanden.

Radiotjänst understryker slutligen vikten av en snabb utbyggnad av distributionssystemet. Det synes, som om förslagsställarna här framlagt ett tekniskt förmånligt alternativ till televisionsutredningen. Det i förslaget framförda distributionssättet bör endast gälla initialskedet i syfte att inom rimlig tid uppnå självfinansiering och därmed möjlighet för vidare utbyggnad. Ett distributionsnät, som täcker största möjliga del av landet, bör eftersträvas snarast möjligt.

I anledning av vad telestyrelsen och Radiotjänst anfört har ett av förslagsställarna bildat organ — *näringslivets televisionskommitté* — i en särskild promemoria framfört vissa synpunkter. Härutinnan torde få hänvisas till handlingarna.

Departementschefen

Televisionen har under senare år vunnit avsevärd utbredning i stora delar av världen och i flertalet av de länder, som i likhet med Sverige ännu saknar reguljär televisionsverksamhet, har dess införande förberetts eller övervägts. Om man bortser från USA, där televisionen kan sägas vara så gott som var mans egendom, och ser på förhållandena i Europa, så är läget i stort sett följande.

Längst har man kommit i Storbritannien med över 5 miljoner apparatinnehavare och dubbla program omfattande vardera en sändningstid av 40 à 50 timmar i veckan. För den engelska allmänheten är televisionen numera en faktor av praktiskt taget samma betydelse som rundradion. I Västtyskland liksom i Frankrike uppgår antalet apparatinnehavare till mer än 300 000, i Italien till ca 200 000 och i Belgien till mellan 50 000 och 100 000. Sändningstiden i dessa länder utgör mellan 24 och 40 timmar i veckan. I Nederländerna och Schweiz har man ej kommit lika långt men sänder dock 12 resp. 14 timmar per vecka. För Danmarks del har man nyligen ökat sändningstiden från omkring 3 1/2 till 8 à 9 timmar i veckan och beslutat utbyggnad av en första etapp av ett distributionsnät, täckande ungefär 60 % av befolkningen. I samband därmed har mottagarantalet hastigt stigit från ungefär 2 000 till 12 000. Mellan bl. a. de nu nämnda europeiska länderna äger ett visst samarbete rum i det att experiment pågår med utbyte av program över ett sammanhängande nät av programförbindelser — den s. k. eurovisionen.

Även om televisionen sålunda i vissa länder nått en inte obetydlig utbredning, är den som medel för masskommunikation så pass ny, att dess betydelse i olika avseenden ännu ej kan klart överblickas. Man torde dock våga påstå att televisionen rätt handhavd kan vara ett utomordentligt hjälpmedel för att förmedla kulturella impulser, upplysning och information; att den har rika möjligheter att skänka människor stimulerande underhållning och förströelse är ostridigt.

I den allmänna debatten om television har emellertid inte bara lovprisande utan även kritiska röster gjort sig hörda. Det har sålunda ifrågasatts om televisionen verkligen kan tillföra samhället och medborgarna ett ideellt värde, som motsvarar de stora kostnaderna för verksamheten; det har t. o. m. gjorts gällande att den kan leda till kulturnivellering och smakförsämring. Farhågor har även uttryckts för en menlig inverkan på det uppväxande släktet.

Att vissa nackdelar kan vara förenade med en teknisk landvinning sådan som televisionen, som på ett avgörande sätt ingriper i människornas vanor, bör rimligen inte leda till att man avstår från att utnyttja den tekniska nyheten. I stället bör eftersträvas att i möjligaste mån avlägsna nackdelarna vid den praktiska utformningen. Den primära frågeställningen blir därför inte om television skall införas utan *hur* den på bästa sätt bör utnyttjas. Jag återkommer härtill i det följande. I detta sammanhang torde det vara tillräckligt att konstatera, att vi icke bör ställa oss vid sidan om utvecklingen inom länder, vilka i fråga om kulturell och materiell standard kan jämföras med Sverige.

Till diskussionen om televisionens för- och nackdelar hör även det förhållandet, att utbyggnaden av en rikstelevision har betydelse för att stimulera televisionsteknikens tillämpning för industriellt bruk — t. ex. när det gäller kontroll av farliga arbetsprocesser — för militära ändamål och för forskning och undervisning m. m., alltså den s. k. specialtelevisionen. Därjämte utgör tillverkning av televisionsmottagare i större skala en bas för utvecklingen inom andra grenar av elektrotekniken och har därigenom betydelse för att svensk elektroteknisk industri i konkurrensen med utländska företag skall kunna upprätthålla sin ställning. För svenskt näringsliv i övrigt och för försvarsväsendet torde det ha ett givet värde, att den svenska specialindustrin på detta område ligger väl framme i tekniskt avseende. Även om dessa synpunkter icke kan få en avgörande betydelse vid ställningstagandena till de frågor, som rör televisionen som massmedium, bör de icke helt glömmas bort i sammanhanget.

Då jag alltså med ja besvarar frågan om reguljär televisionsverksamhet skall äga rum i vårt land, kan jag från den utgångspunkten koncentrera spörsmålet om televisionen på frågorna, när den reguljära verksamheten skall påbörjas, i vilken takt utbyggnaden skall genomföras samt i vilka former verksamheten skall bedrivas.

Televisionsutredningen, som haft i uppdrag att utreda dessa spörsmål,

har förordat att en rikstelevision införes, organiserad efter principiellt samma linjer som den svenska rundradion. Sälunda tar utredningen avstånd från kommersiell televisionsverksamhet och föreslår, att programproduktionen med ensamrätt anförtros åt Radiotjänst, varvid företaget dock under bibehållen aktiebolagsform bör omorganiseras i vissa avseenden. Vidare föreslås, att programmets spridning till mottagarna genom ett riksomfattande nät av sändarstationer uppdrages åt televerket. Kostnaderna för anläggning av distributionsnät och anskaffning av utrustning för programproduktion har beräknats till ca 170 milj. kr. och den årliga driftkostnaden vid full utbyggnad till något över 40 milj. kr. vid en sändningstid av 25 timmar i veckan. I fråga om utbyggnaden har redovisats två alternativa planer omfattande 9 resp. 14 år, av vilka utredningen förordar den förstnämnda. För finansieringen av driftkostnaderna har föreslagits en licensavgift av 80 kr. Enligt utredningens beräkningar skulle rörelsen gå med underskott under de första 6—8 åren och sedan lämna årliga överskott; de ackumulerade underskotten skulle ha täckts efter 12—14 år från starten. Därefter skulle tämligen stora överskott lämnas. Utredningen har föreslagit, att utbyggnaden omedelbart skall påbörjas och att sändningstiden efter ett förberedelseår skall de första reguljära verksamhetsåren efter starten utgöra 15 timmar per vecka för att därefter öka till 25 timmar i veckan.

Utredningens förslag är inte enhälligt. Två reservanter, som anser att sändningstiden till skillnad från utredningens förslag redan vid starten bör utgöra 25 timmar i veckan, förordar att försök med försäljning av programtid för reklamändamål göres under förberedelseåret och den första tvåårsperioden. Därefter bör ställning definitivt tagas till frågan om kommersiell television. Den allmänna programverksamheten kan enligt reservanterna anförtros åt Radiotjänst under förutsättning att ett fristående programföretag bildas, som får svara för de kommersiella sändningarna.

Vid remissbehandlingen av televisionsutredningens betänkande har från industrihåll betonats vikten av en snar start och snabb utbyggnad, medan från andra håll manats till försiktighet under hänvisning till förekomsten av trängande men ännu inte tillgodosedda investeringsbehov på andra samhällsområden. Frågan om kommersiell television liksom spörsmålet om verksamhetens organisation har föranlett mycket delade meningar bland remissinstanserna.

Nyligen har vissa av näringslivets organisationer såsom ett alternativ till televisionsfrågans lösning presenterat ett förslag till en reguljär televisionsverksamhet, baserad på ett samarbete mellan statliga och privata intressen. Ett sändar- och distributionsnät skulle på två år byggas ut till att — som en första etapp — omfatta vissa folkrika delar i Svealand och Götaland. Det erforderliga kapitalbehovet beräknas till 12 milj. kr., varav 5 milj. kr. skulle anskaffas genom aktieteckning och 7 milj. kr. genom krediter. Erforderliga medel skulle tillskjutas till lika delar av stat och näringsliv. Driftkostnaderna skulle finansieras delvis genom försäljning av programtid och delvis genom en licensavgift av 50 kr. Förslagsställarna räknar med att den kom-

mersiella verksamheten skulle gå ihop redan under det tredje året. Den licensbetalda delen av verksamheten skulle vara självbärande fr. o. m. det femte året.

Telestyrelsen och Radiotjänst har i avgivna remissyttranden över förslaget riktat kritik mot beräkningarna. Radiotjänst har dessutom ansett den ideella målsättningen för den föreslagna verksamheten behäftad med bristfälligheter.

Innan jag går vidare anser jag mig böra något beröra den i debatten om televisionen stundom väckta frågan, om inte färgtelevisionen vore så nära förestående att man borde vänta någon tid för att sedan inrikta utbyggnaden av det svenska televisionsnätet direkt på sändning av bilder i färg.

I USA har reguljära färgsändningar börjat under år 1954. Utvecklingen synes dock gå ganska långsamt. Vad som speciellt torde inverka härvidlag är de höga priserna på mottagare för färgtelevision.

Det amerikanska systemet för färgtelevision kan av tekniska skäl inte utan vidare tillämpas i Europa. En studiegrupp inom den Internationella rådgivande radiokommittén, där även Sverige är representerat, har sedan ett år tillbaka varit sysselsatt med att studera förutsättningarna för färgtelevision i internationella sammanhang. De olika ländernas representanter har därvid uttalat, att färgtelevisionen med största sannolikhet inte kommer att bli verkligt aktuell på ännu många år i Europa. Man är emellertid på det klara med att det system, som slutligt kommer att bli gällande i Europa, blir sådant, att befintliga televisionsmottagare kan utan särskilda anordningar användas för mottagning av färgsändningarna, fastän de givetvis återger bilderna i svartvitt. Vid en utbyggnad av distributionsnätet kan vissa förberedelser för senare övergång till färgtelevision göras, utan att detta torde kräva några större merinvesteringar.

Under alla förhållanden torde man kunna utgå från att de höga kostnaderna såväl för den tekniska materielen — särskilt mottagarna — som för programproduktionen kommer att bli en starkt återhållande faktor för färgtelevisionens genombrott.

Jag anser följaktligen, att färgtelevisionen inte med fog kan åberopas som motiv för ett uppskov med att införa televisionen i vårt land.

För diskussionen om televisionens start, utbyggnadstakt och verksamhetsformer är kostnadsfrågorna av avgörande betydelse.

Det må först konstateras, att utbyggnad och drift av en riksomfattande televisionsverksamhet i vårt land med dess stora areal och relativt glesa befolkning måste ställa sig förhållandevis mycket kostsammare än i flertalet andra europeiska länder. För att åstadkomma en rikstelevision i den meningen, att den förser i stort sett hela landets befolkning med program, erfordras ej mindre än 50 sändarstationer jämte ett antal mindre komplettera sändare. Att en utbyggnad bör sikta på en sådan rikstelevision, kan det enligt min uppfattning inte råda någon tvekan om.

De av televisionsutredningen framlagda kostnadskalkylerna har med hän-

syn till vissa efter det betänkandet avlämnades inträffade omständigheter överarbetats inom kommunikationsdepartementet. Vid överarbetningen har telestyrelsen och Radiotjänst biträtt. I anslutning härtill må följande anföras.

Genom de numera föreliggande möjligheterna till utbyggnad av televisionssändare i kombination med sändarstationer för rundradions ultrakortvågsprogram kunde en viss reduktion av utredningens investeringsutgifter för programdistributionen vara motiverad, men denna reduktion måste praktiskt taget anses eliminerad på grund av det ändrade prisläget. Årskostnaderna för programproduktionen bör däremot räknas upp med ca 50 % med hänsyn till dels de erfarenheter, som den av Radiotjänst sedan hösten 1954 bedrivna övningsverksamheten givit, och dels det höjda pris-, löne- och ränteläget. Av samma skäl bör årskostnaderna för distributionen justeras. Totalt innebär detta en uppräknig av de årliga driftkostnaderna vid full utbyggnad med ca 8 milj. kr. till bortåt 50 milj. kr.

Om en viss osäkerhet kan anses föreligga med avseende på utgiftskalkylerna, så gäller detta som televisionsutredningen framhåller i än högre grad beträffande inkomstberäkningen. Skäl kan anses tala både för högre och lägre beräkningar än dem till vilka utredningen kommit. I brist på annat material för frågans bedömning torde utredningens siffror tills vidare få gälla.

Allt som allt torde den av nyss angivna omständigheter föranledda uppräknigen av televisionsutredningens beräkning av utgifterna leda till att vid en utbyggnad enligt utredningens planer tidpunkten för uppnådd balans mellan inkomster och utgifter förskjutes med ett par år framåt i tiden.

Vid en jämförelse mellan utredningens beräkningar och beräkningarna i näringslivets alternativ till utredningens förslag är först att märka skillnaden i hela uppläggnigen. Utredningens siffror avser kostnaderna i slutskedet vid full utbyggnad av hela riksnätet, medan näringslivets förslag endast omfattar de två första årens utbyggnad i de befolkningsrikaste delarna av landet. Då det är de glesbebyggda områdena, som åstadkommer de största ekonomiska problemen för television genom att kostnaderna där blir högre och inkomsterna mindre, är det uppenbart att televisionens ekonomi måste te sig mycket förmånligare om man begränsar kalkylerna till en utbyggnad i de folktäta områdena.

Jämförelsen ger vidare vid handen, att man i näringslivets förslag räknat med ett provisoriskt distributionsnät med förenklad utrustning. En sådan anordning kan väl försvaras under ett begynnelseskede. Man måste dock ta hänsyn till att provisorier inte kan vara för länge utan måste kompletteras eller utbytas mot permanenta anläggningar. På längre sikt måste man därför liksom utredningen räkna med högre kostnader.

I näringslivets förslag synes man vidare ha tagit upp utgifterna för distributionsanläggningarna till i och för sig för låga belopp. En av telestyrelsen gjord beräkning av kostnaderna för den ifrågasatta provisoriska utbyggnaden pekar på att investeringskostnaderna bör räknas upp med ca 2 milj. kr. och årskostnaderna med 0,5 milj. kr.

Den dominerande posten på driftsidan är kostnaden för programproduktionen. I detta hänseende redovisar näringslivets förslag endast kostnaderna för ett enda av de fem föreslagna programföretagen, nämligen televisionsbolagets egen programavdelning. Denna skulle enligt förslaget fylla endast en mindre del av programtiden. Totalkostnaden för programproduktionen ger näringslivets förslag ingen antydning om. Det säger sig självt, att denna kostnad vid en uppdelning av produktionen på fem olika företag i varje fall inte kan bli lägre än enligt televisionsutredningens beräkningar. Förutom att administrationskostnaderna måste flerfaldigas och att möjligheterna av ett rationellt utnyttjande av materiel och personal vid en uppläggning enligt näringslivets förslag kan ifrågasättas, skulle säkerligen konkurrensen om artister och medverkande driva gager och andra kostnader i höjden.

Vad slutligen angår licensinkomsterna har man i näringslivets förslag såsom telestyrelsen påpekat beräknat täckningsområdena för de provisoriska sändarna i överkant. Det finns därför all anledning att anta, att näringslivets licensprognoser bygger på alltför optimistiska antaganden.

Det nu anförda torde ge vid handen, att näringslivets förslag ger en ofullständig bild av televisionsverksamhetens ekonomi. Däremot innebär det sagda icke att jag till alla delar ställer mig avvisande till den föreslagna utbyggnadsplanen, utan jag anser denna i vissa delar vara förtjänt av ett närmare övervägande. Härtill återkommer jag i det följande.

Hur man än lägger upp utbyggnadsplanerna kan man konstatera, att investeringskostnaderna för produktion och distribution av programmen under de första åren kommer upp till icke obetydliga belopp samt att därtill driftunderskott under en följd av år inte kan undvikas. Vid ett ställningstagande till frågan om start och utbyggnadstakt för en reguljär televisionsverksamhet måste man emellertid även beakta allmänhetens apparatanskaffning, som samhällsekonomiskt sett utgör den största kostnaden för televisionen. Apparatanskaffningen skulle, på sätt televisionsutredningen belyst, medföra investeringar och importanspråk från tillverkare, distributörer och serviceorgan.

För mig står det klart, att frågan om den reguljära televisionens utbyggnadsstart i nuvarande läge måste — oberoende av hur verksamheten finansieras — bedömas ur synpunkten av tillgängligt samhällsekonomiskt utrymme. Ett beslut, som innebär en snar utbredning av televisionsverksamheten i landet, skulle — hur välmotiverat det än må vara för det ekonomiska resultatet av denna verksamhet i och för sig — stå i mindre god överensstämmelse med den ekonomiska politik, som skisserats i årets finansplan.

Såsom framgår av sagda finansplan nödvändiggör det samhällsekonomiska läget en begränsning av såväl den offentliga som den privata investeringsverksamheten. I och för sig angelägna investeringsbehov har härigenom måst ställas på framtiden. Mot bakgrunden härav anser jag mig icke nu böra lägga fram något förslag om investeringsmedel för rikstelevisionens-

nätets utbyggnad. Innan så sker torde vidare de genom näringslivets förslag påvisade möjligheterna att genom provisoriska anordningar hålla nere investeringskostnaderna i begynnelseskedet böra närmare undersökas.

Av den ståndpunkt, jag sålunda ansett mig böra intaga beträffande televisionens start, följer att förutsättningar nu knappast föreligger för en närmare diskussion av frågan om televisionens utbyggnadstakt.

Den televisionsverksamhet, som för närvarande pågår, bör få fortsätta under nästa budgetår. Till dess omfattning liksom till erforderligt medelsbehov återkommer jag i det följande. Dessförinnan skall jag behandla spörsmålet om televisionsverksamhetens former och börjar då med frågan om reklamintäkter skall anlitas eller inte.

Att vi här i landet skulle bygga upp en televisionsverksamhet, baserad uteslutande på inkomster av reklam, har inte på allvar ifrågasatts. Frågeställningen blir därför om man såsom televisionsutredningens majoritet förordat skall lita helt till licensinkomster för verksamhetens finansiering eller om man vid sidan därav skall skaffa inkomster till verksamheten genom att hyra ut programtid för reklamändamål, antingen försöksvis såsom utredningsreservanterna föreslagit eller också mer eller mindre definitivt såsom förutsatts i det från näringslivet inlämnade förslaget.

Frågan måste bedömas mot bakgrunden av målsättningen för televisionsverksamheten. Utredningsmajoriteten framhåller, att televisionen inte får bli något självändamål. Den måste ha en ur samhällssynpunkt bestämd uppgift. Televisionen bör liksom rundradion ställas i samhällets, kulturens, folkbildningens och hemmens tjänst. Jag ansluter mig till denna uppfattning. Det bör understrykas, att detta inte betyder att vare sig rundradion eller televisionen skall huvudsakligen ha pedagogiska eller därmed jämförbara uppgifter. God underhållning och förströelse måste alltid utgöra ett väsentligt inslag i programverksamheten.

För rundradion har det ansetts av stor vikt, att den hålls utanför politiska, privata eller eljest för programverksamheten såsom sådan obehöriga inflytelser. Det har i olika sammanhang betonats som ett första rangens intresse, att rundradioledningen är självständig, att objektivitet och neutralitet iakttagas och att vid programskapandet det radiomässigt lämpliga förblir den främsta riktpunkten.

Det torde vidare böra erinras om att riksdagen år 1947 uttalade, att försäljning av programtid för kommersiell reklam inte bör förekomma i rundradion samt att statsutskottet så sent som förra året i sitt av riksdagen godkända utlåtande över den proposition, som innehöll förslag till dubbelprogram i rundradion, förklarade sig anse, att någon anledning inte förelåg att uppgiva denna princip.

De skäl, som i här berörda hänseenden varit avgörande för bestående förhållanden inom ljudradion, måste enligt min mening i samma grad gälla för bildradion. Då föreliggande material ger anledning förmoda, att televisionsverksamheten — som sett ur samhällsekonomisk synpunkt inte torde bli

billigare därför att man skaffar bidrag till verksamhetens finansiering genom kommersiella programinslag — skall vid en finansiering med enbart licensavgifter kunna bli självförsörjande inom en rimlig tidrymd, har jag ansett, att man för televisionen inte bör ge upp den angivna principen, som ansetts så viktig för rundradioverksamheten.

Liksom televisionsutredningens majoritet förordar jag alltså, att televisionsverksamheten finansieras med licensavgifter. Verksamheten torde emellertid inte kunna bli självbärande förrän den nått en viss utbyggnadsgrad. Det erfordras därför under en följd av år, att driftunderskotten täcks av skattemedel. De av staten tillskjutna bidragen får i en framtid återbetalas av televisionsrörelsens överskott.

Jag är likaså ense med utredningsmajoriteten om att även i övrigt samma principer, som tillämpas för rundradion, bör gälla för televisionen. Programverksamheten bör alltså upplåtas med ensamrätt åt ett företag. Även om vissa skäl skulle kunna åberopas för att hålla rundradion och televisionen skilda åt i olika företag, anser jag de av utredningsmajoriteten påvisade fördelarna med en samordning inom ett och samma företag vara avgörande. Jag förordar därför, att televisionens programverksamhet anförtros åt Radiotjänst. Verksamheten bör i likhet med rundradioverksamheten upplåtas på begränsad tid.

I samband med att Radiotjänst får hand om televisionsverksamheten under fastare former än som gäller för den nuvarande utbildnings- och försöksverksamheten, bör — såsom utredningen förordat — en breddning av företagets intresseunderlag äga rum. Olika organisationer, representerande folk-rörelser, kultur, näringsliv m. m., bör därvid inbjudas att teckna aktier i bolaget. Kretsen av dessa organisationer bör enligt min mening kunna göras ganska vid. De synpunkter, som vid remissbehandlingen av televisionsutredningens betänkande framkommit rörande vilka som bör erbjudas aktieteckning, synes mig böra i största möjliga utsträckning beaktas. Utredningens uppfattning, att pressens majoritetsställning skall bibehållas vid en breddning av intresseunderlaget kan jag däremot inte dela. Frågan om aktiekapitalets storlek och den närmare fördelningen av aktieposterna blir i första hand en förhandlingsfråga mellan staten och de nuvarande aktieägarna och torde — såsom utredningen förutsatt — få upptas till avgörande först sedan riksdagen tagit ställning till televisionsfrågan i stort.

Liksom utredningen anser jag, att en breddning av intresseunderlaget bör kombineras med en ökning av antalet styrelseledamöter. Utredningen har härutinnan förordat, att antalet ökas från nuvarande sju till elva, av vilka Kungl. Maj:t skulle utse fem jämte ordförande och bolagsstämman de återstående fem; suppleanterna skulle vara åtta, varav Kungl. Maj:t och stämman skulle utse hälften var. Jag har inte något att erinra mot detta förslag, men då frågan synes böra upptagas i samband med nyssnämnda förhandlingar förutsätter jag, att det slutliga ställningstagandet härtill — liksom till frågan om aktiefördelningen m. m. — skall få ankomma på Kungl. Maj:t.

I avbidan på att överenskommelse i här berörda hänseenden kan träffas

torde Radiotjänst tills vidare få bedriva verksamheten i nuvarande organisationsform.

I enlighet med utredningens förslag torde efterhandsgranskningen av televisionens program kunna ankomma på den nuvarande radionämnden.

Distributionen av programmen bör uppdragas åt televerket.

Jag övergår så till verksamhetens omfattning under nästa budgetår och de därmed sammanhängande anslagsspörsmålen.

Den försöksverksamhet, som Radiotjänst nu bedriver, har hittills bekostats i huvudsak av radiolicensmedel. För ändamålet avdelades under föregående budgetår 550 000 kr. och under innevarande budgetår 2 000 000 kr. Viss utrustning har därjämte anskaffats med hjälp av medel, som tillförts bolaget genom ökning av aktiekapitalet från 180 000 till 540 000 kr.

För innevarande budgetår förslår medlen till i genomsnitt fyra timmars levande program per vecka jämte ett par timmars filmvisning i särskilda utfyllnadsprogram, allt under sammanlagt ca sex månader. En viss utökning av denna verksamhet bör enligt min mening ske under nästa budgetår, så att sändningar av någon omfattning kan komma till stånd i stort sett varje dag med undantag för sommarmånaderna. Därjämte bör Radiotjänst beredas möjligheter att företaga en del trängande lokalinredningsarbeten samt att anskaffa viss apparatur.

Vad distributionssidan angår bör den nuvarande provisoriska sändaren på tekniska högskolan i Stockholm ersättas med en ny sändare, som bör placeras i anslutning till den nyuppförda rundradiostationen i Nacka. Någon utbyggnad av distributionsnätet i övrigt torde icke böra ske under nästa budgetår.

För bestridande av kostnaderna för televisionsverksamheten bör enligt min mening radiolicensmedel icke vidare anlitas. Särskilda medel bör i stället anvisas för ändamålet, varjämte inkomsterna av de licens- och registreringsavgifter, som jag i det följande vill föreslå, bör få användas för verksamheten enligt Kungl. Maj:ts bestämmande.

Vad då först angår årskostnaderna bör dessa i vad avser såväl produktionen som distributionen bestridas genom ett för ändamålet under sjätte huvudtiteln uppfört nytt anslag, benämnt Bidrag till televisionsverksamhetens driftkostnader. För nästa budgetår föreslår jag, att för detta ändamål anvisas 3 470 000 kr., varav 3 300 000 kr. beräknats för programproduktionen och 170 000 kr. för distributionen.

Beträffande investeringskostnaderna för programproduktionen anser jag i likhet med riksräkenskapsverket, att den för produktionen erforderliga utrustningen bör anskaffas och ägas av programföretaget. Bolaget bör här för erhålla lån av statsmedel, men i stället för att såsom riksräkenskapsverket förordat anlita televerkets rörliga kredit för ändamålet, bör enligt min mening de erforderliga medlen tagas upp i statsbudgeten såsom ett anslag under fonden för låneunderstöd. Lånet bör tills vidare vara amorteringsfritt och löpa med 4,25 % ränta. För nästa budgetår förordar jag ett anslag av 1 200 000 kr. till Lån för inköp av televisionsutrustning. Jag vill

i detta sammanhang påpeka, att om programföretagets ombildning kan ske redan under nästa budgetår en möjlighet till ytterligare investeringar kan erbjudas genom att utnyttja den för breddningen av intresseunderlaget nödvändiga ökningen av aktiekapitalet.

Vad slutligen angår investeringarna på distributionssidan torde ett investeringsanslag om 330 000 kr., benämnt Televisionsanläggningar, böra uppföras under televerkets fond. Jag förutsätter, att medelsförbrukningen under detta anslag skall anses gå utanför den i årets statsverksproposition förordade ramen för televerkets investeringar.

Vid den föreslagna omfattningen av programverksamheten för nästa budgetår anser jag det ej orimligt, att innehavarna av mottagningsapparater får i någon mån bidra till verksamhetens finansiering genom en licensavgift. Jag föreslår, att avgiften bestämmes till 25 kr. för andra halvåret 1956, då verksamheten torde komma att bedrivas under ca 3 1/2 månader, och 25 kr. för ettvarvt av de två första kvartalen 1957. För den, som innehar mottagare under hela säsongen, skulle avgiften alltså utgöra 75 kr.

Med den av mig föreslagna uppläggnings kommer televisionsverksamheten att även under nästa budgetår i princip vara begränsad till Stockholm med omgivningar. Licensavgiften bör därför uttagas endast inom det område, som täcks av stockholmsändaren. Gränserna för detta område torde få bestämmas av Kungl. Maj:t.

Det belopp, som genom denna licensavgift kan komma televisionsverksamheten tillgodo, kan endast gissningsvis anges. Enligt en uppgift i det från näringslivets representanter ingivna förslaget skulle för närvarande i hela landet finnas ca 8 000 innehavare av televisionsmottagare. Av dessa torde ett icke ringa antal finnas i Skåne, där man tar in programmen från den danska sändaren vid Gladsaxe, samt i Göteborg, där en sändare satts upp för forskningsändamål på Chalmers tekniska högskola och viss programverksamhet bedrivits. Om man antar, att ca 4 000 licensbetalare kommer att finnas i stockholmsområdet under hela nästa programsäsong och att något tusental tillkommer under budgetårets lopp, så skulle inkomsterna uppgå till mellan 300 000 och 400 000 kr.

Även om, med hänsyn till den relativt begränsade medelstillsdelningen för programverksamheten under nästa budgetår, en splittring av denna verksamhet på skilda produktionsplatser icke bör ske utan resurserna koncentreras till stockholmsområdet, synes likväl möjligheter böra lämnas öppna för Radiotjänst att förse även Skåne och Göteborg med program. En sådan programverksamhet bör dock tills vidare i huvudsak bygga på självfinansiering genom särskilda licensavgifter inom respektive områden. Närmare bestämmelser härutinnan torde — om frågan aktualiseras — få utfärdas av Kungl. Maj:t.

I de delar av landet, där någon licensavgift ej tages upp, torde en mindre registreringsavgift för innehav av televisionsmottagare böra utgå, i huvudsakligt syfte att ge en uppfattning om apparatbeståndets utveckling. Avgiften torde kunna bestämmas till 10 kr.

Under åberopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t måtte

I. bereda riksdagen tillfälle att yttra sig i anledning av vad jag i det föregående anfört;

II. föreslå riksdagen att för budgetåret 1956/57 anvisa följande anslag, nämligen

a) till *Bidrag till televisionsverksamhetens driftkostnader* under sjätte huvudtiteln ett anslag av 3 470 000 kr.;

b) till *Televisionsanläggningar* under statens affärsverksfonder, televerkets fond, ett investeringsanslag av 330 000 kr.;

c) till *Lån för inköp av televisionsutrustning* under fonden för låneunderstöd ett investeringsanslag av 1 200 000 kr.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Y. Westerberg
